

OKVIRNI KURIKULUM ZA NEMAČKI JEZIK NA NEFILOLOŠKIM FAKULTETIMA I VISOKIM STRUKOVNIM ŠKOLAMA U SRBIJI

Rukovodstvo projekta:

Vladimir Kadavi, Goethe-Institut Beograd (do decembra 2006)

Goethe-Institut Nansi (od januara 2007)

Rosi Bjelić, Goethe-Institut Beograd

Ulrich Špet, Minhen

Projekat preuzela za Srbiju: Ingrid Kajzer (od septembra 2009)

Finansiranje projekta:

Goethe-Institut Minhen

Pakt za stabilnost za Balkan

Autori:

Barić Karmelka	Građevinski fakultet Subotica, Univerzitet Novi Sad
Breu Aleksandra	Ekonomski fakultet Subotica, Univerzitet Novi Sad
Cickovska Elena	Fakultet za turizam i ugostiteljstvo, Univerzitet "Sv.Kliment Ohridski"
Čović - Filipović Alma	Pravni fakultet, Univerzitet Sarajevo
Delić Gordana	Tehnički fakultet, Univerzitet Novi Sad
Gjorgijeva Marijana	Filološki fakultet "Blaže Koneski", Skoplje Univerzitet "Sv.Ćirilo i Metodije" Skoplje
Djaković Kristina	Sveučilište "Juraj Dobrila", Pula
Djaković Marieta	Talijanska gimnazija "Dante Alighieri", Pula
Hedžić Benjamin	Gimnazija "Obala Sarajevo" i Goethe Institut Sarajevo
Krželj Katarina	Filozofski fakultet, Univerzitet Beograd
Moro Spasenija	Prehrambeno- tehnološki fakultet Sveučilišta "Josipa Jurja Strossmayera ", Osijek
Polovina Nina	Saobraćajni fakultet, Univerzitet Beograd
Živanović Margita	Filozofski fakultet, Novi Sad
Strezovska Jagotka	Fakultet za turizam i ugostiteljstvo Bitola, Univerzitet "Sv.Kliment Ohridski"

Stručni nadzor:

Dorotea Levi- Hilerih, Nansi

Dr. Volfgang Tenshof, Univerzitet Konstanz

Prevod sa nemačkog jezika:

Aleksandra Begović, Beograd

(Obrada prevoda: Aleksandra Begović, Aleksandra Breu)

(Prevod Pojmova za Okvirne curriculume: Karmelka Barić)

Sadržaj

1. Uvod
- 2. Principi**
 - 2.1 Razvoj i sve veća primena autonomije pri učenju
 - 2.2 Orjentisanost prema komunikaciji i delanju
 - 2.3 Senzibilizacija na interkulturalne aspekte
 - 2.4 Orjentisanost prema učeniku i suštinska promena uloge nastavnika
 - 2.5 Vežanost za zanimlje ili struku
 - 2.6 Raznolikost metoda i primena različitih medija
- 3 Ciljevi**
 - 3.1 veštine i sposobnosti (proceduralna znanja/savoir- faire)
 - 3.2 znanje i prepoznavanje (deklarativna znanja/savoir)
 - 3.3 svest o interkulturalnim aspektima
 - 3.4 stavovi i principi / sociokulturalna znanja
- 4. Sadržaji**
- 5. Metode**
 - 5.1. Nastavno-metodski principi
 - 5.1.1 Postupak sticanja jezičkih znanja
 - 5.1.2 Uloga učenika i nastavnika
 - 5.1.3 Autonomno učenje i tehnike učenja
 - 5.1.4 Socijalni oblici rada
 - 5.1.5 Odnos ciljnog i maternjeg jezika
 - 5.1.6 Ophođenje sa greškama
 - 5.1.7 Mediji
 - 5.2 Pitanja planiranja nastave
 - 5.3 Metode orjentisane na struku i posao

6. Vrednovanje i ocenjivanje

- 6.1 Principijelno
 - 6.1.1 Tumačenje pojmova: proceniti, vrednovati, ispitati i evaluirati
 - 6.1.2 Odnos prema principima i ciljevima
 - 6.1.3 Odnos prema radnim kompetencijama i ključnim kvalifikacijama
 - 6.1.4 Ciljevi ocenjivanja
 - 6.1.5 Uloga samoevaluacije, odnos prema jezičkom portfoliju
 - 6.1.6 Povezivanje tipova zadataka za proveru postignuća
- 6.2 Instrumenti za vrednovanje i ocenjivanje
 - 6.2.1 Inicijalno testiranje
 - 6.2.2 Testovi za određivanje nivoa znanja
 - 6.2.3 Standardizovani testovi i ispiti za proveru znanja jezika
 - 6.2.4 Kvalifikacioni ispiti za univerzitetski nivo
 - 6.2.5 Međunarodni ispiti
- 6.3. Internacionalizacija završnih ispita i diploma prema Bolonjskoj deklaraciji
- 6.4. Sastavni delovi Portfolija: jezički pasoš, biografija učenja jezika i dosije
- 6.5. Evropski pasoš

Zaključne primedbe

Glosar

Bibliografija

1. UVOD

Ovaj okvirni kurikulum sastavili su predavači za predmet * *nemački jezik na fakultetima i univerzitetima* u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Makedoniji i Srbiji.

On doprinosi boljem razumevanju i saradnji između ljudi i država sa različitim jezicima i kulturama pošto ona u velikoj meri zavisi od znanja više jezika.

Želja je da se unapredi nastava stranih jezika, koja treba da uzme u obzir međunarodne ekonomske i naučne veze, koje su u ekspanziji i koja bi trebalo da zadovolji rastuću potrebu za mobilnošću tokom studentskog i profesionalnog života. (**Prilog 1**)

Ovaj kurikulum služi za planiranje i kreiranje nastave nemačkog jezika koja je specifična i adekvatna za sticanje međunarodno komparativnih jezičkih znanja i kompetencija na univerzitetskom nivou, a koja je u skladu sa *Zajedničkim evropskim okvirom o živim jezicima i Evropskim jezičkim portfolioom*.

On prezentuje nastavu nemačkog jezika koja se može okarakterisati kao interdisciplinarna i orjentisana na struku, jer ona zapravo osposobljava studente da budu mobilni širom Evrope i da profitiraju od radnog iskustva stečenog u inostranstvu. U prvom planu stoji jezik kao sredstvo za sporazumevanje u opštem i stručnom smislu i kao sve veći zahtev za znanjem stranih jezika u poslovnoj praksi.

Može da posluži i kao pomoć za izradu dosijea i udžbenika.

Ciljna grupa su studenti koji su na fakultetima i višim školama izabrali nemački kao strani jezik i čiji je nivo znanja utvrđen testiranjem. Cilj nastave nemačkog jezika bi trebalo da bude podizanje nivoa znanja nemačkog jezika na sledeći prvi nivo u skladu sa *Zajedničkim evropskim okvirom, za žive jezike*.

Kurikulum služi kao pomoć u primeni smernica Bolonjske konvencije (do 2010. godine).

* Pojmovi pisani kurzivom (kosim slovima) objašnjeni su u glosaru.

2. PRINCIPI

Principi koji su određeni kao didaktičko-metodičke i pedagoške osnove nastave nemačkog jezika kao stranog, ne mogu se posmatrati izolovano jer oni određuju ciljeve, sadržaje i metode kao i merenje i procenu postignuća.

Sledeće principe ne treba posmatrati kao rangirane po važnosti.

- 2.1** Razvijanje i podsticanje samostalnog učenja
- 2.2** Orijentacija na komunikaciju i delanje
- 2.3** Razvijanje senzibilizacije za interkulturene aspekte nastave
- 2.4** Orijentacija na studenta, a time i logična izmena uloge nastavnika
- 2.5** Usmerenost ka struci i zanimanju
- 2.6** Raznolikost metoda i primena različitih medija

2.1 Razvijanje i podsticanje samostalnog učenja

Nastava nemačkog jezika koja podstiče autonomiju omogućava studentima da razmišljaju o sopstvenom procesu učenja i prepoznaju kojim strategijama (pored komunikativne strategije i strategije učenja kao i strategije provere znanja) i metodama oni već raspolažu, koje treba još da usvoje i kako mogu da ih primene na novopostavljene zadatke.

Ova kompetencija samostalnog učenja i usavršavanja osposobljava mnoge da fleksibilno reaguju tokom celokupnih studija a i kasnije prilikom eventualne promene zanimanja.

U nastavi koja podstiče samostalnost uloga nastavnika sastoji se u tome da studentu

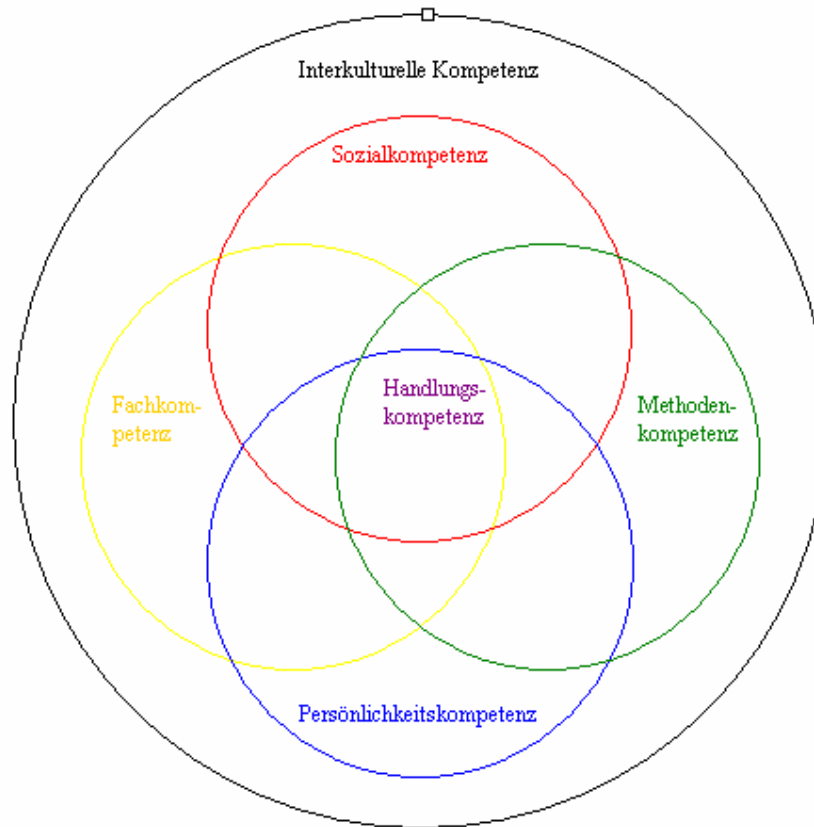
- ukaže na važnost *strategija učenja* primenjujući komunikativne veštine i jezička znanja u nastavi,
- ostavi prostora za slobodu u odlučivanju i samostalnost u sopstvenom procesu učenja
- ukaže na različite pristupe učenju, ali i da dopusti različite načine učenja i da podstiče prepoznavanje alternativnih načina učenja,
- pomaže prilikom procesa učenja i razvijanja strategije učenja (učiti kako se uči) i nastupa kao savetodavni partner,
- ukaže na strategije koje se primenjuju tokom ispitivanja kao i da podrži studente u eksternoj evaluaciji i samoevaluaciji u okviru preporuka *Zajedničkog evropskog okvira za žive jezike*. (v. tač.6 Ocenjivanje i vrednovanje)

2.2 Orijentacija na komunikaciju i delanje

Kod studenata se komunikativna kompetencija i radna sposobnost moraju razvijati na ciljnom jeziku. Za to su im potrebna jezička i komunikativna sredstva da bi na studijama i u situacijama vezanim za područje rada mogli primereno da koriste jezičko, stručno i interkulturalno (lingvopragmatičko) stečeno znanje i da rešavaju probleme nastale u komunikaciji.

Sadržajno-stručno učenje, metodičko-strateško učenje i socijalno-emocionalno učenje međusobno se prepliću i omogućavaju komunikacijsko delanje studenta tokom nastave stranih jezika kao i van nje. U tom procesu studenti stižu *ključne kvalifikacije* i kompetencije delanja (**prilog 2.1. i 2.2.**) koje su im neophodne za posao, dalje studiranje i prekvalifikacije.

Sledećim modelom kompetencija delanja je prikazana kao nadređeni princip za sve faze nastavnog procesa. U prilogu (**prilog 3**) detaljno su opisane pojedine kompetencije.

Interkulturelle Kompetenz = Interkulturalna kompetencija

Sozialkompetenz = Socijalna kompetencija

Fachkompetenz = Stručna kompetencija

Handlungskompetenz = Kompetencija delovanja

Methodenkompetenz = Metodološka kompetencija

Persönlichkeitskompetenz = Kompetencija ličnosti

2.3 Razvijanje senzibilizacije za interkulturene aspekte nastave

Senzibilizacija za interkulturene aspekte nastave ne znači samo prenošenje podataka i datuma već omogućava i aktivno, kontrastivno i kritičko ophođenje sa temama koje su relevantne za zemlje nemačkog govornog područja.

Takva nastava nemačkog jezika podstiče "svest, poznavanje i razumevanje sličnosti i razlika različitih svetova i kultura" i "svest o usađenom shvatanju sopstvene kulture" (Profile Deutsch, str.36) što znači prepoznavanje predrasuda i stereotipova, kritički stav prema njima i postepeno otklanjanje istih.

2.4 Orijehtacija na studenta, a time i logična izmena uloge nastavnika

Studenti se nalaze u središtu nastavnog procesa koji

- uvažava njihova predznanja i nivoe znanja sa kojim dolaze na studije
- uzima u obzir njihova interesovanja prilikom izbora tema
- uvažava različite tipove učenja

Zato bi trebalo oblikovati nastavu tako da ona, što je moguće bolje, odgovori zahtevima različitim tipovima učenja. Ciljevi i sadržaji nastave (teme, veštine, jezička sredstva) moraju se formirati prema potrebama studenata. Studenti bi sem toga trebali da, u zavisnosti od svojih mogućnosti, učestvuju u planiranju, realizaciji i proceni nastave.

Na taj način se menja i uloga nastavnika i postavljaju mu se novi zahtevi. Njegova uloga se ne sastoji više u tome da samo prenosi jezička znanja i jača komunikativne veštine, već nastavnik pokazuje strategije učenja, ukazuje na njihov značaj i organizuje učenje samog učenja.

Pošto mobilnost na studijama i u poslu zahteva međunarodno uporedive završne ispite, nastavnik bi trebalo studentima često da ukazuje na značaj strategija učenja i ispitivanja i da ih savetuje oko eksterne evaluacije i samoevaluacije.

2.5 Usmerenost ka struci i zanimanju

Paralelno sa napredovanjem u učenju jezika trebalo bi da se povećava i broj tema i tekstova vezanih za struku pri čemu bi trebalo uvežbavati stručnu terminologiju i svest za stručno-specifične strukture. Studenti bi trebalo da tokom studija u okviru nastave nemačkog jezika steknu ključne kvalifikacije (soft skills) koje bi im omogućile da tokom boravka i rada u inostranstvu osmišljno, razumno, ubedljivo i efikasno prezentuju svoje stavove, predloge, planove i projekte.

Nastava usmerena na struku i zanimanje isto tako priprema studente za boravak u zemljama nemačkog govornog područja, bilo da je reč studiranju ili radnoj praksi.

Apsolventima na fakultetima potrebne su **stručne kompetencije**, a to znači **stručna znanja i poznavanje struke** tj. oni mogu:

- svoja znanja da primene u zavisnosti od situacije i budu spremni za angažman na poslu;
- da ispituju, upravljaju, oblikuju i obezbeđuju procese i tokove rada, čije rezultate mogu da predstavljaju i procene;

- ciljno orijentisano, stručno i samostalno da reše zadatke i probleme u skladu sa logikom struke ili komunikacije unutar same struke (**prilog 4a-f**)

Polazeći od činjenice da ljudi tokom svog radnog veka sve češće moraju da menjaju zanimanja ili da se pak orjentišu na neku drugu oblast u svojoj struci i da je razvoj na tržištu rada sve manje predvidiv, to znači da je danas pre svega neophodno sticanje interdisciplinarnih kvalifikacija, koje se mogu drugoročnije primenjivati. (**prilog 5**)

Takve kvalifikacije se lakše mogu primenjivati u nepredvidljivim situacijama nego stručna znanja i veštine.

2.6. Raznolikost metoda i primena različitih medija

Biti ili postati radno sposoban znači, kao što model pokazuje, da metode rada i učenja iz oblasti posla i struke treba integrisati u proces sticanja znanja stranog jezika. Nastava bi trebalo da bude tako organizovana da se tokom studija studenti suoče sa tekstovima i temama koje ih čekaju na budućem radnom mestu. U koncipiranju zadataka treba pomoću određenih metoda (vrtlog ideja, mape uma, učenje po stanicama, planske igre i igre po ulogama) što više simulirati situacije iz poslovnog života i sprovesti projekte. Pritom treba težiti primeni najraznovrsnijih medija koji pored audio-vizuelnih i prezentacijskih medija uključuju i informaciono-komunikativne tehnologije (IKT) kao što su učenje na daljinu putem interneta (*E-Learning und Blended Learning*) kao svojevrsnog sredstva za samostalno učenje.

3. CILJEVI

Glavni ciljevi nastave nemačkog jezika na nefilološkim fakultetima u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Makedoniji i Srbiji koji su izvedeni iz ovih principa glase:

- razvijanje komunikativnih i socijalnih radnih sposobnosti u okviru određene struke, pre svega u opštim jezičkim situacijama, ali i u određenim situacijama vezanim za struku,
- sticanje gramatičkih znanja (znanja o jezičkim činovima, funkcionalnoj gramatici koja je usklađena sa adekvatnim vrstama tekstova (**prilog 6**))
- senzibilizacija za ličnu odgovornost i kreiranje procesa učenja
- podsticanje samostalnog učenja i u skladu sa tim izmenjene uloge studenta i nastavnika
- razvijanje svesti o interkulturalnim aspektima

Ovi ciljevi se odnose na sledeće oblasti koje se međusobno prepliću:

- 3.1.** veštine i sposobnosti (proceduralna znanja/savoir- faire)
- 3.2.** znanje i prepoznavanje (deklarativna znanja/savoir)
- 3.3** . svest o interkulturalnim aspektima
- 3.4** . stavovi i principi / sociokulturalna znanja

3.1. Veštine i sposobnosti (proceduralna znanja/savoir- faire)

Rad sa tekstovima na stranom jeziku zahteva razvoj višestrukih oblika razumevanja, zaključivanja i produkcije tekstova, kao i stručnih tekstova u pisanom i usmenom obliku (*jezičke aktivnosti*) i za te jezičke aktivnosti odgovarajuće strategije učenja.

Pritom rad sa stručnim tekstovima zavisi od nivoa znanja jezika.

Stoga bi studenti trebalo između ostalog da :

- poznaju i prepoznaju različite vrste tekstova (**prilog 6**: vrste testova za fakultete po nivoima), njihovu tipologiju i jezičke činove;
- vladaju različitim *stilovima čitanja i slušanja* i shvate smisao autentičnog teksta kao i stručnog sadržaja istog;
- umeju da verbalizuju *tekstove sa oskudnim jezičkim sadržajem* (Charts);
- razumeju stručne sadržaje i da ih reprodukuju primenjujući komunikativni postupak specifičan za struku (**prilog 4e**);
- usvoje strategije za sastavljanje tekstova za fakultetski nivo, koji se odnose na posao i struku;
- znaju i umeju da primene opšti i stručni jezik u adekvatnim situacijama;
- da raspoložu određenim kompetencijama na nivou sopstvene struke i drugih koje su u tesnoj vezi sa njom: tehnikama postavljanja pitanja, vođenja razgovora, argumentovanja, moderacije, vizualizacije i prezentacije (**prilog 7**);
- da umeju da prepoznaju estetsku i kreativnu koncepciju teksta različitih vrsta tekstova (npr. poetske tekstove, izreke, pesme).

3.2. Znanje i prepoznavanja (deklarativna znanja/savoir)

Studenti bi trebalo da:

- prodube svoja znanja o stranim jezicima i njihovim strukturama (npr. znanje o vezi između vrste teksta, *uzorka teksta* i *govornih činova* (funkcionalna i sistemska gramatika);
- prošire svoja stručna znanja (specifične stručne činjenice, procese, metode iz struke i kontekste i.dr.) pre svega **na receptivnom nivou** (razumevanje pročitanoog teksta i

razumevanja teksta na sluh) koja su uslovljena vrstom studija i željenim nivoom znanja;

- razviju lingvo-pragmatska i interkulturalna znanja kao i znanja o oblicima profesionalne i stručne komunikacije;
- dopune znanja o međunarodnim normama, standardima i institucijama

3.3. Svest o interkulturalnim aspektima

Nastava nemačkog jezika na nematičnim fakultetima bi trebalo da kod studenata razvije sposobnost,

- da međusobno povežu sopstvenu i stranu kulturu,
- da se upoznaju i primenjuju strategije za ostvarivanje kontakta sa pripadnicima drugih kultura (**prilog 3**);
- da u ulozi kulturnog posrednika uspešno posreduju u interkulturalnim nesporazumima i konfliktnim situacijama;
- da prepoznaju predrasude i da ih preispitaju.

Ove sposobnosti se u nastavi mogu uvežbavati između ostalog i različitim socijalnim metodama. (vidi 5.1.4, **prilog 13**)

3.4. Stavovi i principi (sociokulturna znanja)

Nastava nemačkog jezika na nematičnim fakultetima bi trebalo da:

- otvori vidike ka zajedničkom i različitom unutar sopstvenog i stranog i pritom razvije senzibilitet za verbalnu i neverbalnu komunikaciju i za socijalne konvencije (vidi 5.1.4.);
- pomogne u razvijanju spremnosti da se drugi saslušaju (**prilog 13**);
- navikne studente da iznose svoje "stavove, ubeđenja, vrednosti", da ih sprovedu s određenim respektom, ali i da ih eventualno povuku;
- jača svest kod pojedinca, da preuzme odgovornost za sebe, ali i za druge i kao da kooperativno saraduje (naročito u grupi učenika).

4. SADRŽAJI

Sadržaji nastave nemačkog jezika na nematičnim fakultetima ne mogu se odvojiti od njenih principa i ciljeva.

Pošto pojedine teme zavise od ciljne grupe, odnosno od struke, kao i od studenata i nastavnog kadra koji ih, po mogućnosti kreiraju zajedno, a realizuju različito, predloženi kurikulum ne može da ponudi generalizovani tematski krug.

Treba težiti da tekstovi (uporedi sa listom vrsta tekstova, **prilog 6**) u vezi sa odabranim

temama budu autentični. U tome važnu ulogu igraju stručni tekstovi vezani za struku, u kojim se ogledaju pitanja i problemi istraživanja i realnosti u struci.

Pri koncipiranju i izradi sadržaja mogu pomoći sledeći prilozi:

- detaljna lista vrsta tekstova za različite studijske smerove (**prilog 7**),
- skice planova za određene teme i podteme (**prilozi 9**),
- planovi i priprema časova (**prilozi 10**).

5. METODE

Orijentacija na ključne i međunarodne kvalifikacije, koje treba razviti kod studenata, koji uče nemački jezik na nematičnim fakultetima, polazi od pitanja koje metode iz sveta posla i struke mogu razviti i u okviru nastave stranih jezika.

Metodski deo ovog kurikuluma obuhvata:

1. metodičke principe
2. pitanja planiranja nastave
3. tehnike rada vezane za struku i posao

5.1. Nastavno-metodski principi

5.1.1. Postupak sticanja jezičkih znanja

Komunikativne veštine, uključujući i njihove morfološke, sintaksičke i leksičke osnove, predaju se integrativno i ne mogu se uvežbavati izolovano svaka za sebe.

Pri izradi nekog referata, npr. počinje se istraživanjem, što podrazumeva čitanje (materijala u vezi s određenom temom), onda sledi pisanje, (vođenje beleški i izvođenje, podela teksta i sastavljanje teksta), zatim se referiše i sluša, a na kraju se diskutuje o tezama referata.

Prilikom uvežbavanja svih kompetencija mora da se obrati pažnja na to da je veza između vrste teksta i njegove primene u nastavi odgovara upotrebi u realnim komunikativnim situacijama.

Rečnik

U nastavi nemačkog jezika na nematičnim fakultetima treba razlikovati *receptivni i produktivni fond reči*, što znači da sve leksičke jedinice u tekstovima za uvežbavanje veština slušanja i čitanja ne moraju da se primenjuju i produktivno (pisanje i usmena produkcija). Pri obrazovanju rečnika (fonda reči) treba povesti računa o tome koje "leksičke jedinice studenti mogu da prepoznaju, i/a koje treba da primenjuju, za koje treba da se pripremaju, kao i koji se zahtevi postavljaju u vezi s tim". (RR, S. 113)

Gramatika

Polazeći od nivoa znanja, studenti uče i produbljuju stečena znanja o strukturama koja su im neophodna za određenu vrstu tekstova i govorne činove koji zavise iz njih. Pri tome su gramatičke strukture integrisane situativno i tematski i po mogućstvu se izvode i uvežbavaju po S-U-S sistemu (sakupljanje, uređivanje, sistematizovanje) **(prilog 11 a-c)**.

Pored toga mora se povesti računa i o tome da se studenti osposobe za prepoznavanje i odgovarajuću primenu gramatičkih struktura koje se receptivne i produktivne veštine različito upotrebljavaju.

Zavisno i od vrste studija, treba obraditi strukture specifične za struku.

5.1.2. Uloga nastavnika i učenika

Student se kao partner nastavnika nalazi u središtu nastavnog procesa; i zajedno planiraju i kreiraju tematske celine, traže i uređuju nastavni materijal, biraju odgovarajuće tehnike rada i socijalne oblike i upravljaju odlukama timski (vidi 5.1.3.). Za taj način rada veoma su pogodni projekti (vidi isticanje značaja projekt-menadžmenta prema Bolonjskoj konvenciji). Nastavnici u tom slučaju ima više ulogu savetodavca, koordinatora i moderatora nastavnog procesa. Pošto je svestan toga da postoje različiti tipovi učenika, on prema mogućnostima bira za studente adekvatne tehnike učenja i rada.

5.1.3. Samostalno učenje i tehnike učenja

Studenti se uz pomoć nastavnika upoznaju sa tehnikama učenja. Osim toga, oni dobijaju razmenom iskustava uvid u sopstveni proces učenja, tako da su u stanju da nove tehnike učenja svesnije primenjuju i da optimalno usvajaju strategije neophodne za doživotno učenje **(prilog 12)**.

Tokom podučavanja tim tehnikama, treba uzeti u obzir da :

- tehnike učenja treba kontinuirano i integrativno primenjivati od samog početka;
- tehnike učenja vezane za rečnik, gramatiku i sve govorne činove treba primenjivati u nastavnom procesu i o njima razgovarati;
- studentima treba pružiti priliku da razmenjuju svoja individualna iskustva o načinima učenja;
- studentima treba kroz tzv. kognitivne mape (tabela, šema, podsetnika) olakšati primenu tehnika učenja;
- sama nastava treba da služi kao uzor kako se tehnike učenja mogu primenjivati (po Rampijonu, 1995).

5.1.4. Socijalni oblici rada

Socijalni oblici rada (prilog 12) se primenjuju u skladu s komunikativnim situacijama na univerzitetskom nivou i na budućem radnom mestu, kao i s ciljevima nastave nemačkog jezika na nematičnim fakultetima, da bi aktivirali studente i podsticali njihove socijalne kompetencije. Ti oblici rada bi trebali da budu u smisljenoj korelaciji i da se međusobno dopunjuju.

Pojedinačni rad se primenjuje tamo gde studenti, po sopstvenoj odgovornosti, rešavaju postavljene zadatke iz oblasti stranih jezika, npr. kada primenjuju strategije čitanja ili kada sastavljaju apstrakt ili pripremaju referat.

Rad u parovima ili grupi podesan je naročito tamo gde treba podsticati socijalne i komunikativne veštine i sposobnosti. Sarađujući ili pak konfrontirajući se s drugima studenti uče da se u određenom trenutku povuku ili nametnu, kao i da izađu na kraj sa kritikama, pohvalama, slabostima i strahovima. Svaki tip učenika dobija priliku da svoj individualni tempo učenja i svoje sposobnosti bolje izrazi, što se najbolje ogleda kada se primenjuju tehnike rada kao što su *učenje po stanicama*, rad na projektu, igre po ulogama ili, pak, metaplaniranje. Svi ovi oblici rada mogu se primenjivati ne samo u nastavi, već i u aktivnostima van nastave (intervjui, analize tržišta, izrada projekata).

5.1.5. Odnos ciljnog i maternjeg jezika

Nastava nemačkog jezika na nematičnim fakultetima bi trebalo, u zavisnosti od jezičkog nivoa, da se odvija na nemačkom jeziku. Maternji jezik se koristi samo onda kada on unapređuje proces učenja ili vodi ka bržem napretku u učenju, što znači:

- kod zaključivanja značenja višeznačnih reči, odnosno stručnih pojmova, pri čemu stručna znanja studenata mogu biti od velike koristi,
- kod kontrastivnog poređenja jezičkih pravila u maternjem i stranom jeziku,
- kod objašnjavanja grešaka usled interferencije,
- prilikom provere i obezbeđenja razumevanja,
- prilikom razmene iskustava o načinu učenja i napredovanju i kod tematizacije tehnika učenja i rada.

Usmeno prevođenje

„Profile Deutsch“ definiše pojam *usmeno jezičko posredovanje*, kao prevođenje pri kojem osoba koja prevodi to radi usmeno, tj. izvorni tekst prevodi usmenim putem“ (**Prilog 14**). Prevodiocu nije stalo do toga da izrazi svoje misli ili doprinose, već do toga da bude "posrednik između različitih jezika, ali i kultura".

Pismeno prevođenje

Kod ove vrste prevođenja sadržaj izvornog teksta se prezentuje u vidu pisanog teksta ili ponekad kao drugi varijetet te vrste teksta (stručni članak kao dijagram, informativni tekst kao kratak referat ili intervju). (Prilog 14)

5.1.6. Ophođenje sa greškama

Glavni ciljevi nastave nemačkog jezika na nematičnim fakultetima podrazumevaju da:

- trenutno i prebrzo korigovanje grešaka u fazi kada se zadire u sadržaj iskaza i način saopštavanja može ometati razvoj komunikativni i socijalne sposobnosti delanja i time ometati slobodan, spontani govor ispitanika. Nasuprot tome, trenutna korekcija grešaka koje nastaju pri uvežbavanju gramatike i izgovora, po pravilu, ima smisla;
- studenti imaju mogućnost da sami otkriju i koriguju pored gramatičkih/leksičkih grešaka i greške vezane za interkulturalne sadržaje.

Prepoznavanje grešaka je sastavni deo procesa učenja koji treba da omogući studentima, ali i nastavnicima da uče iz grešaka. Tipične greške koje se često javljaju mogu postati predmet planirane analize grešaka, koju nastavnici mogu iskoristiti kao polazište za određenu tipologiju vežbi.

5.1.7. Mediji

Tendencija je da se u nastavi koristi što je moguće veći broj medija.

Primena medija

- menja ulogu nastavnika (on nije više jedini nosilac informancije),
- podstiče samostalno učenje,
- konkretizuje mnoštvo nastavnih metoda za različite tipove učenja,
- podstiče profesionalne kompetencije kod studenata,
- povećava atraktivnost nastave i
- podrazumeva prenošenje autentičnog jezika i autentične stvarnosti strane zemlje.

Pored **vizuelnih** medija, kao što su tabla, novine i dr. značajni su grafoskop, oglasna tabla i flipčart, kao i Powerpoint – prezentacije, jer omogućavaju primenu različitih tehnika rada.

Auditivni mediji, kao što su kasete, CD, radio i dr. doprinose pre svega razvoju veštine razumevanja na sluh. Njihova prednost ogleda se u mogućnosti da se snimljene sekvence ponove i kontrolišu i ispravljaju sopstvene fonetske nepravilnosti.

Audiovizuelni mediji koriste dva kanala opažanja (pored auditivnog i vizuelni sa kretanjem, gestikom i mimikom) koji veoma olakšavaju proces razumevanja.

Pod pojmom „**novi elektronski mediji**“ podrazumevaju se mediji čije se funkcije upravljaju

mikroprocesorima (čipovima). Ovi mediji su pogodni za samostalno učenje (kompjuterski programi za učenje jezika), elektronsku komunikaciju (elektronska pošta, sopstvena internet stranica), za grupni rad (kontakti sa drugim grupama preko elektronske pošte) i rad na projektu (prikupljanje informacija preko interneta).

E-Learning i Blended Learning sve više dobijaju na značaju. Učenje na daljinu je interaktivno i pogodno je za samostalno učenje, dok pod pojmom Blended Learning podrazumevamo učenje direktnom metodom putem informacionih i komunikacijskih tehnologija (IKT), pri čemu ekspert (nastavnik ili tutor) u određenim fazama direktno razgovara sa studentima o svim otvorenim pitanjima.

5.2. Pitanja planiranja nastave

Planiranje nastavnog procesa može biti: dugoročno (4-5 semestara), kratkoročno (1 semestar), vezano za određeni broj časova u toku nekog vremenskog perioda (npr. 4-5 nedelja) ili za jedan nastavni čas (dvočas), kao i za izradu projekta.

Dugoročno planiranje se može razumeti kao kurikularna priprema za kolokvijume i završne ispite za predmet nemački jezik na nematičnim fakultetima.

Kod **kratkoročnog** planiranja obrađuju se pojedine tematske oblasti, kao npr.

- transport i saobraćaj u okviru teme čovekova okolina ili turizam
- marketing - miks u oblasti marketinga i menadžmenta
- održivi razvoj i obnovljive energije iz oblasti elektrotehnike i čovekove okoline
- stanovanje u zajedničkom stanu i studentski život u okviru teme studije
- Bolonjski proces, spremnost za evropske integracije, programi razmene, dvostruke studije

Sledeći model je veoma pogodan za planiranje nastave:

- **Uvod**

Cilj ove faze je motivisanje studenata za ono što treba da uče, pobuđivanje interesovanja za temu, kao i njihove radoznalosti i podsticanje određenih očekivanja. Studenti sakupljaju i mobilišu svoja predznanja i tako olakšavaju razumevanje teksta koji se predstavlja u sledećoj fazi:

- **Prezentacija**

Cilj ove faze je da se predstavi novi tekst (za čitanje, slušanje ili, pak, kombinacija za slušanje i gledanje) koji bi trebalo globalno razumeti. Po pravilu, taj tekst sadrži primere novih leksičkih sredstava jedinica iz samog programa: fond reči, gramatiku, govorne činove itd., koji predstavljaju osnovu za semantizaciju i uvežbavanje, ali koji se u ovoj fazi još ne obrađuju.

- **Semantizacija**

Cilj ove faze je da se obradi nova leksika i strukture iz predstavljenog teksta čija značenja studentima još nisu jasna. Semantizacija zapravo znači izvođenje značenja nepoznatog i razumevanje neshvaćenog.

Studenti treba tekst da razumeju što više globalno, ali i detaljno, onoliko koliko je to neophodno, i to na dva nivoa:

- Na nivou reči i rečenica;
- Na nivou teksta.

U prvom slučaju se zapravo radi o tome da se prepoznaju reči koje su važne za globalno razumevanje rečenice (i teksta) i da ih razumeju na osnovu konteksta.

Na nivou teksta se radi o tome, da se studentima stave na raspolaganje informacije lingvopragmatskog ili sociokulturalnog sadržaja koje su neophodne za razumevanje teksta.

- **Otkrivanje pravila / refleksija tehnike učenja**

U fazi uvežbavanja se otkrivaju i objašnjavaju pravila (gramatika koju studenti sami otkrivaju po principu S-U-S).

- **Reproduktivne vežbe**

U fazi uvežbavanja studenti uče da nova jezička sredstva koja su prethodno uvedena, predstavljena i objašnjena (semantizovana) samostalno koriste. Ove faze zahtevaju najviše vremena.

Prva faza uvežbavanja obuhvata reproduktivne vežbe u kojoj se jezik samo reprodukuje. **(prilog 15)**

- **Produktivni zadaci**

Ova druga faza obuhvata produktivne vežbe pomoću kojih studenti samostalno produkuju jezik, upotrebe jezika **(prilog 15)**.

Bitno je da profesionlano i stručno orijentisani oblici rada kao što su izrada projekta, metaplana i simulacija, dobiju dovoljno prostora u planiranju nastavnog procesa. Težište rada studenata nalazi se na vannastavnim aktivnostima, stoga se faze kao što su podela zadataka, dogovori u grupi, a pre svega prezentacije moraju na vreme isplanirati i ukomponovati u nastavu.

5. 3. Metode orijentisane na struku i posao

U metode orijentisane na struku i posao spadaju:

- Vrtlog ideja i metaplan;
- Mape uma;
- Verbalizacija grafika;
- Tehnike komunikacije, vođenja razgovora i moderacije;
- Tehnike primanja informacija i vođenja zapisnika;
- Tehnike prezentacije i vizuelizacije;
- Igre po ulogama i planu (**16b,c**);
- Rad na projektu (**prilog 16a**).

Rad na projektu i igre po planu jesu metode koje se veoma cene kao vid pripreme za buduće radne zadatke. Studenti primenjuju svoja jezička, metodička i stručna znanja da bi realizovali određenu nameru. Realizovati zapravo znači planirati, tragati, sprovoditi, prezentovati, a ponekad i proizvoditi i isprobavati. To im daje prostor za samostalan, kreativan i eksperimentalni rad i učenje u grupama. U tom smislu projekti prelaze okvire jednog predmeta. Te namere mogu biti, npr.:

- razvoj nekog novog proizvoda u firmi,
- tragovi nemačkog u mom gradu,
- koncept razvoja turizma i čovekove okoline za jednu određenu oblast,
- evropska obrazovna politika, međunarodno priznavanje ispita i dvostrukih diploma,
- praksa, međuuniverzitetski programi.

Ove metode pružaju studentima ključne kvalifikacije i međunarodne kompetencije koje su im neophodne za posao, dalje studiranje i prekvalifikaciju.

6. PROCENA I VREDNOVANJE

6.1 Principijelno

6.1.1. Tumačenje pojmova: proceniti, vrednovati, ispitati i evaluirati

Proceniti (engl. Assessment) upotrebljava se kada se misli na kompetencije govornika, dakle studenta, koje bi trebalo generalno proceniti kako formalno tako i neformalno. Svi jezički testovi predstavljaju neki oblik procene, ili postoji niz postupaka za procenu koji se ne mogu svrstati u testove (npr. ček-liste prilikom kontinuiranog praćenja, neformalno praćenje studenata od strane nastavnika).

Vrednovati nasuprot stoji kao sinonim za merenje postignuća, pri čemu **ispitati** znači da se merenje postignuća rangira.

Evaluacija ide dalje nego procena. Prilikom evaluacije znanja stranog jezika npr. pored jezičke kompetencije procenjuju se ili, pak, mere "uspesi koji su postignuti određenim metodama i upotrebom određenih materijala, vrsta i kvalitet tekstova i diskursa koji se u programu proizvode, zadovoljstvo nastavnika i studenata, kao i efikasnost nastave" (RF, str. 172).

6.1.2. Odnos prema principima i ciljevima

Merenje postignuća usmerava se prema principima, ciljevima, metodama i sadržajima nastave *nemačkog jezika na nematičnim fakultetima*, pri čemu se, u pogledu na ciljeve, mogu vrednovati samo znanja i umenja (deklarativna znanja / savoir), kao i veštine i sposobnosti (proceduralna znanja / savoir-faire).

Svest o interkulturnom i stavovi / sociokulturna znanja studenata mogu se evaluirati ako studenti prepoznaju i koriste određena pravila u ponašanju, npr. prilikom rada na projektu ili tokom diskusija i moderacija.

6.1.3. Odnos prema radnim kompetencijama i ključnim kvalifikacijama

U nastavi *nemačkog jezika na nematičnim fakultetima* veoma važnu ulogu imaju radne kompetencije i razvoj ključnih kvalifikacija za profesiju, dalje studije kao i za prekvalifikaciju. Pri tom se pismena i usmena postignuća ne mogu čvrsto razdvojiti.

Vrednuje se i doprinos koji se tokom nastave, ali i izvan nje, ostvaruje. U tu svrhu važeći su deskriptori adekvatni fakultetskom nivou (**prilog 17**) iz Zajedničkog evropskog okvira, pri čemu su razrađeni kriterijumi i za otvorene oblike rada (igranje uloga, rad na projektu, igre planiranja i dr.) (**Prilog 18a,b**).

6.1.4 Ciljevi procene

Merenje postignuća je kontinuirani proces i saopštava koliko se student kvalifikovao u jezičkom i stručno jezičkom smislu.

Pri tom je važno studentima davati samo takve zadatke sa kakvima su se sretali tokom nastave.

Procena postignuća i ostvarenih rezultata tokom učenja ima motivacionu funkciju. Zato bi trebalo i studentima i nastavnicima predložiti postignute rezultate. Zahvaljujući opisima ishoda šta polaznik može/ume, povratnim informacijama u *Dialangu*, kao i u *Evropskom jezičkom portfolioju*, studentima se ukazuje na načine kako da analiziraju svoj proces učenja, a ujedno i svoje prednosti i mane i da iz toga izvuku pouku za doživotno obrazovanje.

Procena postignuća omogućava nastavniku da razmisli još jednom o primeni nastavnih metoda kao i o tome da ih po potrebi modifikuje.

6.1.5 Uloga samoevaluacije, odnos prema jezičkom portfoliju

Ako je jedan od principa nastave nemačkog jezika na nematičnim fakultetima razvijanje i podsticanje samostalnog učenja, i ako studenti treba da postanu samostalni građani u smislu „evropskog građanina“ (European citizenship / Citoyenneté européenne), onda bi trebalo da znaju prilikom eksterne evaluacije i samoevaluacije koje su prednosti *Zajedničkog evropskog okvira* i *Evropskog jezičkog portfolija* (vidi i 6.3).

6.1.6 Povezivanje tipova zadataka za proveru postignuća

Pomoću određenih tipova zadataka mogu se primenjivati različiti oblici provere znanja koji mere i pokazuju napredak u jezičkim činovima, odnosno kako se jezička recepcija i produkcija razvijaju od veoma usmerene i vođene pa sve do samostalnije produkcije. Među tipovima zadataka razlikuju se **zatvoreni, poluotvoreni i otvoreni tipovi zadataka (prilog 15)**.

Kod **zatvorenog** tipa zadataka radi se o veoma usmerenim i vođenim zadacima čije je rešenje, jezičko i sadržajno, po pravilu unapred navedeno.

I u komunikativnoj nastavi nemačkog jezika kao stranog takvi zatvoreni zadaci u testovima imaju svoje opravdanje, naročito kada je reč o proveru razumevanja na sluh ili pročitanoj tekstu, gramatičkih sadržaja i stručne leksike. Tako se proverava prepoznavanje gramatičkih i leksičkih elemenata.

Poluotvoreni tip zadataka navodi studente da iskažu postignuća jezičke produkcije, pri čemu je stepen samostalnosti usmeren određenom formom zadatka. Na taj način se može proveriti da li je student u stanju da korektno produkuje kako gramatičke oblike tako i opšti, odnosno stručni vokabular.

Otvoreni tip zadataka se razlikuje od zatvorenog i poluotvorenog po tome što ima sve manje datih elemenata. Ovaj tip iziskuje samostalno korišćenje jezika i omogućava viši stepen individualnog stvaranja. Zadaci nastave usmerene na profesiju i struku odgovaraju u velikoj meri ciljevima aktivne nastave.

Različite vrste zadataka se ne primenjuju izolovano, već se integrišu u proces rešavanja kompleksnih zadataka vezanih za struku i profesiju. Za ispitne zadatke to znači da se različiti pojedinačni aspekti moraju integrisati u kompleksne zadatke, pri čemu se određeni delovi jednog lanca aktivnosti moraju dopunjavati, preformulisati i menjati.

Rad na projektima, scenarijima i igre po ulogama jeste pokušaj da se "život, učenje i rad povežu na način koji bi omogućio da se neka društveno-relevantna tema ili problem, koji istovremeno odgovara individualnim potrebama i interesovanjima studenata i nastavnika, obradi unutar ili izvan učionice. Proces rada i učenja, koji se realizuje zapravo kroz ideju projekata, stoga je isto tako bitan kao i rezultati delanja ili proizvod" (Hilbert Majer, "Nastavne metode I", str. 143).

Za sve otvorene oblike zadataka važi da se studenti suoče sa problemom, prikupe/pribave neophodne informacije za njegovo rešavanje, pronađu više varijanata za rešavanje i razgovaraju o njima, donesu odluku, slože se oko rešenja i da sve to sprovedu i prezentuju. Takvi oblici rada pokazuju u kolikoj meri su studenti kompetentni, prevashodno u **usmenoj produkciji**; kako da npr. sadržajno i jezički rešavaju sledeće zahteve: da se informišu i informišu druge, da planiraju/delegiraju i objasne zadatke, da postavе i odgovore na pitanja razumevanja, da traže i nalaze rešenja; da se usaglašavaju sa partnerima iz tima (objasne, podstiču, hvale, kritikuju, poboljšavaju); predstave i procene rezultate.

6.2 Instrumenti za vrednovanje i procenjivanje

6.2.1 Inicijalno testiranje

Inicijalno testiranje, pre svega, služi da se odredi nivo znanja jezika studenata. Pri tom se testiranjem može dobiti informacija na kojem nivou se student nalazi, pre svega, u gramatičkoj progresiji, odnosno kakva znanja ima iz morfologije, sintakse i leksikologije i kojem nivou iz Zajedničkog evropskog okvira odgovaraju ta znanja.

U tu svrhu mogu da posluže inicijalni testovi Gete instituta ili pak *Dialang-testovi* koji se sve češće primenjuju (ZEO, str. 223...)

6.2.2 Testovi nivoa znanja i kvalifikacioni ispiti

Testovi nivoa znanja (testovi za utvrđivanje postignuća) proveravaju da li su određeni ciljevi ostvareni u nastavi. Oni se odnose na rad tokom npr. jedne nedelje, semestra ili pak posle obrađenog udžbenika ili propisanog broja časova. Ova vrsta testa orijentiše se na kurs i tako predstavlja unutarnji orijentir (Zajednički referentni okvir za žive jezike, str. 178) koji žele i sami studenti, jer dobijaju refleksiju o nastavi. Studente informiše test u slučaju normirang vrednovanja o tome na kojoj se relaciji nalaze njihova postignuća u odnosu na postignuća drugih studenata.

Jedan **kvalifikacioni ispit (ispit za konstataciju, proficiency test)** proverava, nasuprot, šta student ume ili zna, kada treba naučeno iz jezika da primeni *u stvarnom životu*. Ova forma procenjivanja predstavlja spoljni orijentir. Poslodavac i prosvetne vlasti očekuju mnogo više od kvalifikacionih ispita, jer daju informaciju o tome kako se budući saradnici snalaze s jezikom kada ga primenjuju (vidi BULATS-Business Language Testing Service).

Pošto je orijentisanost na posao i struku istaknuta u nastavi nemačkog jezika na nematičnim fakultetima, stoga proističe i potreba da se na kraju kursa održi **kvalifikacioni ispit** koji ispituje primenu jezika u realnim kontekstima (vidi predloge: **prilog 17a**).

6.2.3 Kvalifikacioni ispiti za univerzitetski nivo

Svaki ispit na fakultetskom nivou mora da ima razvijene sopstvene deskriptore koji bi trebalo da se orijentišu prema sledećim opštim kriterijumima:

- određenim kriterijumima kvaliteta (**prilog 18**),
- specifičnostima samog testa, naročito za karakter tekstova za razumevanje na sluh i pročitano,
- određenim kriterijumima za vrednovanje kod otvorenih oblika rada (**prilog 17a**),
- određenoj tipologiji vežbi za jezičke aktivnosti (**prilog 14**).

Bitno je takođe:

- Vrednovanje usmenog izražavanja

Glavni kriterijum vrednovanja usmenog izražavanja stvara komunikativnu primerenost kojoj je podređena jezička tačnost. Važno je da li je student ostvario svoju komunikativnu nameru i cilj (vidi: *tabela za procenjivanje usmene komunikacije, RO, str. 37/38*),

- Vrednovanje pismenog izražavanja

Glavni kriterijum vrednovanja pismenog izražavanja je komunikativna primerenost, pri čemu se jezičke greške moraju označiti. Podvlačenje grešaka vodi ka tome da studenti mogu sami da ih ispravljaju i da uče da ih analiziraju.

- Kriterijumi vrednovanja

U pojedinim slučajevima važe sledeći kriterijumi vrednovanja:

- Celovitost sadržaja

Sve sadržajne tačke moraju biti primereno predstavljene. Zavisno od zadatka, student mora da se pridržava datih modela i striktno određene vrste tekstova ili uzorka teksta (naročito kod

jezika struke). Jezične funkcije koje treba realizovati (namera da se nešto saopšti i postupak komunikacije) moraju se ogledati u odgovarajućim vrstama tekstova.

Kod zadataka usmene produkcije student mora da stalno aktivno i kreativno doprinosi toku usmene komunikacije.

** Vrste teksta, koherentnost i tečnost*

Tekst mora, s obzirom na vrstu teksta koje se primenjuje, da odgovara podsticaju za produkciju teksta (komunikativna situacija). On treba da pokaže raščlanjenost, koherentnost i leksičke jedinice relevantne za određeni tekst. Mora se uzeti u obzir da se tim tekstom ostvaruje komunikativna namera.

Kod usmene produkcije treba paziti na primereni tempo govora.

** Izražavanje*

Vokabular mora biti primeren jezičkim činovima (nameri da se saopšti i komunikativnim postupcima), treba da bude diferenciran i upućen na korisnika i njegov stil. Termini jezika struke ne trpe parafraziranje.

Vrednovanje mora da bude transparentno. Kriterijumi vrednovanja treba da odgovaraju sistemu ocenjivanja ili šemi vrednovanja putem poena (uporediti s ispitnim odredbama vezanim testiranje na Gete institutu).

Zajednički evropski okvir nudi i dalju pomoć za izradu deskriptora, npr., Tabela za procenu pismene i usmene komunikacije (str. 37/38).

6.2.4 Međunarodno priznati ispiti

Preporučuje se da se studenti upoznaju sa međunarodno priznatim ispitima za nemački jezik kao strani i da se prema tome i pripremaju za njih. Pored ispita **Zertifikat Deutsch (ZD)** biće u budućnosti ponuđeni i novi ispiti za nivoe B2 i C1.

Zertifikat für den Beruf (ZDfB) pre svega potvrđuje dobro znanje nemačkog jezika u poslovnoj komunikaciji.

Ispit **Prüfung Wirtschaftsdeutsch International** odgovara u okviru ovog kurikulumu samo onima koji studiraju na smerovima iz područja ekonomije i koji imaju predznanje najmanje na nivou B2.

Ispit **BULATS-Business Language Service Testing** nudi jedan test koji sadrži "nove standarde znanja jezika u međunarodnom poslovnom okruženju". On je namenjen „firmama, organizacijama ili institutima za učenje stranih jezika koji žele da procene i odrede stepen znanja jezika svojih polaznika, odnosno zaposlenih“.

Opisi nivoa po **TESTDAF** sistemu (izdavač je Institut za testiranje nivoa znanja nemačkog jezika) bazirani su prema Zajedničkom evropskom okviru Saveta Evrope i prema stepenima ALTE (Association of Language Testers in Europe) i predviđeni su za studente koji žele da studiraju u Nemačkoj. Oni daju kandidatima koji žele da polažu ispit i institucijama koje organizuju ispite informacije o nivoima znanja jezika koji su međunarodno standardizovani (**prilog 21**).

ÖSD (austrijska jezička diploma) i **ECL** (ispit evropskog konzorcijuma) nude studentima mogućnost da nastave sa studijama negde na nemačkom govornom području.

6.3 Internacionalizacija završnih ispita i diploma prema Bolonjskoj deklaraciji

U znak budućih kulturnopolitičkih i jezičkih prilika u Evropi prema Bolonjskoj deklaraciji (19.6.1999), nivo studija bi trebalo usaglasiti na evropskom nivou i internacionalizovati završne ispite.

Nakon završenog prvog nivoa studija, tzv. *Undergraduate Studies* (3-4 godine) trebalo bi da studenti po mogućnosti skupe radna iskustva pre nego što pređu na sledeći nivo studija, tzv. *Graduate Studies* (1-2 godine) i steknu titulu *master*.

U smislu stručne i poslovne orijentacije koja je sadržana u principima ovog kurikuluma, sticanje stručnih znanja, sposobnosti i iskustva u projekt-menadžmentu vode do jačanja radnih kvalifikacija. Tome doprinosi i stručna praksa od tri do šest meseci u nekom preduzeću.

Principi orijentacije na studenta, kao i razvijanje i forsiranje procesa autonomije u učenju, ogledaju se u strukturi samih studija, kada se studenti moraju odlučiti pored obaveznih predmeta i za 25% izbornih modula i za obrazovanje prema individualnim potrebama i zahtevima.

6.4 Sastavni delovi Portfolija: jezički pasoš, biografija učenja jezika i dosije

Evropski jezički portfolio ima pored pedagoško-didaktičke funkcije i dokumentacijsku, jer omogućava da se konstatuje, dokumentuje i evaluira sticanje jezičke kompetencije tokom čitavog života. Kao dokument može igrati važnu ulogu, npr., prilikom konkurisanja i razgovora sa stranim poslodavcem kao i tokom prakse. Aspekt (eksterne) evaluacije omogućava uporedljivost i transparentnost; aspekt samoevaluacije i jezičke refleksije doprinosi povećanoj ličnoj odgovornosti u vezi s učenjem stranih jezika. Uključivanje međukulturnih iskustava u proces učenja i dokumentacija o tome doprinose i boljem interkulturalnom razumevanju.

Evropski jezički portfolio se sastoji iz tri dela (prilog 22):

- jezičkog pasoša,
- biografije učenja jezika,
- dosijea.

Evropski jezički portfolio bi trebalo redovno voditi. On je vlasništvo studenta, ali može da se konsultuje i nastavnik. Nastavnici mogu da integrišu u nastavu rad s Portfoliom i da ponekad planiraju takve projekte koji su podesni za što bolje prihvatanje portfolija.

6.5 Evro-pasoš

Savet Evropske unije se 21. decembra 1998. odlučio za intenziviranje alternativnih evropskih smerova za stručno obrazovanje, uključujući i majstorski zanat i dokument sa oznakom EVRO-PASOŠ – OBRAZOVANJE ZA STRUKU. Primena ovog dokumenta je na dobrovoljnoj bazi. EVRO-PASOŠ je važeći za svaki oblik stručnog obrazovanja koje uključuje praktični deo vezan za preduzeće, pa i visoko obrazovanje. On predviđa najmanje dvojezične potvrde stečenih kvalifikacija, i to na jeziku zemlje porekla i zemlje domaćina (**prilog 21**).

Završne napomene

Ovaj kurikulum izrađen je u okviru projekta Nemački jezik na nematičnim fakultetima u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Makedoniji i Srbiji od 2003. do 2007. godine.

On predstavlja doprinos očuvanju i unapređivanju nastave nemačkog jezika na nefilološkim fakultetima i visokim strukovnim školama u navedenim zemljama.

On se može posmatrati i kao jedan deo u procesu senzibilizacije za značaj nastave stranih jezika na univerzitetskom nivou.

On otvara i nove smernice za jedno novo buduće stručno obrazovanje orijentisano kako prema studentu, tako i prema nastavniku.

On predstavlja osnov i za udžbenike u nastavi nemačkog jezika na nefilološkim fakultetima od nivoa A2-C1.

Ovom prilikom zahvaljujemo svim učesnicima u ovom projektu na kompetencijama i stručnosti, ali i na entuzijazmu, spremnosti za učešće u radu i istrajnosti.

Posebno nam je pomogao i kurikulum sa priložima koji je urađen u okviru sličnog poljsko-češko-slovačkog projekta (1998-2006), koji smo i delimično preuzeli.

Prilog 3b

Pojmovi za Okvirne curriculume: Bosna i Hercegovina, Makedonija, Srbija

Abstrakt / Apstrakt

Apstrakt je kratko sažeto predstavljanje nekog predavanja ili članka, koji se npr. šalje učesnicima pre neke konferencije.

Arbeitsstrategien / Radne strategije

U ovu oblast spadaju strategije koje se svrstavaju u opšte radne tehnike kao što su referisanje i ekscerpiranje, ali i tehnike specifične za određenu struku, kao što su popunjavanje i interpretacija neke tabele (prema Buhlmann/Fearns), kao i tehnike specifične za određene profesije, kao što su mindmapping i projekti (videti takođe Metodske kompetencije).

Äußere Differenzierung / Spoljašnja diferencijacija

Metodska mogućnost da se oni koji uče podele u grupe prema određenim kriterijumima izbora. Grupe su odvojene prostorno i obučavaju ih različita lica, odnosno u različito vreme (prema Klafki).

Autonomes Lernen / Autonomija u učenju

Oni koji uče sami određuju šta, kako, koliko dugo i sa kime uče. Oni sami donose odluke o načinu učenja pri čemu rešavaju zadatke. U **autonomno učenje** spada znanje o tome kako se najbolje uči, koje strategije učenja mogu da se primene i u koji tip učenja neko spada.

Aufgabe / Zadatak

Zadatak je individualni ili partnerski rad na zadatu temu, problem itd., koji treba da se reši samostalno i sopstvenim postupcima i putevima dolaženja do rešenja. Polaznu tačku za rešavanje zadataka u nastavi stvaraju vežbe. Cilj svakog zadatka je da primenom naučenog i utvrđenog u nastavi kod onoga koji uči postigne sposobnost produktivnog usmenog i pismenog izražavanja u nastavi i van nje.

„Zadaci su određeni višim komunikativnim, odn. pedagoško-didaktičkim ciljevima. Kod onoga koji uči oni izazivaju mentalne procese stvaranja simbola, rešavanja problema i otkrivanja veza“ (Piepho-Serena, 1992). Zadaci podstiču onoga koji uči na razmišljanje i na «učestvovanje» pri pronalaženju rešenja, i stoga su pri sprovođenju varijabilni. Pošto kod svakog zadatku na stranom jeziku ulogu igraju osiguravanje i razvijanje jezičkih sistema, jezičke vežbe su često potrebne za ispunjavanje viših zadataka kao elemenata procesa (Fremdsprache Deutsch 10/1994, S.59).

Aufgabentypen/Aufgabenstellung) / Tipovi zadataka/postavljanje zadataka

Za nastavu se najčešće nalaze sledeći *tipovi zadataka*:

zatvoreni tip zadataka, kod kojih se odgovor/rešenje ne formuliše samostalno, već se samo nalazi ili označava (npr. zadaci multiple-choice, zadaci spajanja prema šemi tačno-netačno);

poluotvoreni tip zadataka, kod kojih odgovor/rešenje može da se formuliše samo delimično samostalno i slobodno (npr. rečenice sa praznim mestima za dopunjavanje: „Eva ___ Adam einen Apfel ___“, pa sve do tekstova sa praznim mestima, Cloze-testovi ili C-Testovi, zadaci za dopunu: „Heute Abend gehen unsere Freunde ...“);

otvoreni tip zadataka, kod kojih odgovor/rešenje može da se formuliše relativno slobodno i samostalno (npr. pisanje pisma, stav o određenoj temi/problemu, odgovori na pitanja na usmenom ispitu). (prema S. Bolton)

Bestehensgrenze / Granica prolaznosti

Granica prolaznosti je načešće 50% ili 60% u zavisnosti od nivoa; odstupanja prema dole, odnosno prema gore zasnivaju se na didaktičkim odlukama.

Beurteilung / Procena

1. *Formativna procena*

Kod **formativne** (koja prati kurs) **procene** (takođe: kontrola napredovanja u učenju) stalno se prikupljaju informacije o prednostima i slabostima koje predavače vraćaju na njihove planove kursa, a takođe mogu da se uključe u povratne informacije upućene onima koji uče.

2. *Sumativna procena*

obuhvata uspeh učenja na kraju kursa u jednoj proceni. Pri tome se ne radi po svaku cenu o proceni kompetencija u smislu kvalifikacionog ispita (proficiency assessment). Sumativne procene su zaista često orijentisane prema normi, cilju i kursu.

Bewertung / Ocenjivanje

3. *Ocenjivanje orijentisano prema normi* (ili orijentisanje prema grupi) rangira one koji uče, ocenjivanje njihovog stečenog znanja je relativno prema ostalima u grupi (prema Evropskom savetu, 2001: 178ff).

4. *Ocenjivanje orijentisano prema kriterijumima* obuhvata stečeno znanje onih koji uče relativno u odnosu na prethodno definisane nivoe sposobnosti, npr. skala sa kompetencijama Zajedničkog evropskog referentnog okvira (GER).

BIBB = Bundesinstitut für Berufsbildung / Nemački Savezni institut za profesionalno obrazovanje

Bundesinstitut für Berufsbildung (BIBB) je priznati centar za kompetencije koji se bavi ispitivanjem i dalji razvojem profesionalnog obrazovanja i daljeg obrazovanja. BIBB identifikuje zadatke budućnosti profesionalnog obrazovanja, podstiče inovacije u nacionalnom i međunarodnom profesionalnom obrazovanju i razvija nove predloge sa rešenjima okrenutih praksi za profesionalno obrazovanje i usavršavanje. Kontakt: www.bibb.de

Binnendifferenzierung / Diferencijacija unutar grupe

Metodska mogućnost da se različito uobliče različiti aspekti procesa učenja u nekoj grupi onih koji uče: mogu se razlikovati prema nivou postignutog uspeha, prema tematskim oblastima, unutar radnih zadataka itd. (prema Schwertfegeru). Klafki razlikuje dve vrste: *unutrašnju* i *spoljašnju* diferencijaciju grupe. (videti takođe: *Spoljašnja diferencijacija grupe*)

Blended Learning (B-Learning)

Pod ovim pojmom se podrazumeva koncept podučavanja / učenja, koji teži didaktičkom povezivanju „tradicionalnog učenja u učionici“ (**fizičko prisustvovanje nastavi za razliku od virtuelnog**) i virtuelno, odnosno online-učenja (**E-Learning**) na bazi novih informacionih i komunikacionih tehnologija. Koncept, nazvan još i B-Learning, povezuje socijalne aspekte zajedničkog učenja s efikasnošću i fleksibilnošću elektronskih oblika učenja.

Prednosti (+) i mane (-):

⇒ ***Prisustvovanje klasičnoj nastavi***

- + Učesnici prihvataju socijalni kontakt, stvaraju grupu.
- + Predavač i učesnici se lično upoznaju.
- + Komunikacija se približava prirodnim situacijama komunikacije.
- Sva lica moraju biti u isto vreme na istom mestu.
- Svi učesnici moraju da imaju isto predznanje kako napredak u učenju ne bi bio otežan.

⇒ ***E-Learning***

- + Učesnici uče – kako žele, kada i gde to žele.
- + Učesnici sami određuju svoj tempo učenja.
- + Upotreba različitih medija (slika, video, ton, animacija, pisani tekst) dotiče različite tipove u učenju.

+ U zavisnosti od platforme za učenje moguće je jednostavno, individualno i motivirajuće praćenje učesnika.

- Ne postoji socijalna veza sa ostalim učesnicima.
- Pogrešno shvaćeni sadržaji ostaju neprimećeni.
- Potrebna je visoka kompetencija samostalnosti u učenju.

Bologna-Erklärung / Bolonjska deklaracija

Deklaracija potpisana 19. juna 1999. godine od strane ministara za obrazovanje 29 evropskih zemalja. Njeni ciljevi su između ostalog:

- Stvaranje sistema završetka studija - diploma koje su lako razumljive i transparentne, uvođenjem takođe dodatka diplomi (Diplom Supplement)
- Stvaranje dvostepenog sistema završetaka studija (posebno Bachelor i Master)
- Uvođenje kreditnog sistema bodovanja postignutih rezultata European Credit Transfer System (ECTS) i modula
- Podsticanje mobilnosti (ne samo prostorne mobilnosti, već i kulturnih kompetencija, mobilnosti među fakultetima i obrazovnih smerova), osim toga podsticanje celoživotnog učenja i učenja koje prati život
- Razvijanje kvaliteta obrazovanja na fakultetima preko razvoja fakulteta, akreditacije studijskih programa, podsticanje evropske saradnje u razvoju kvaliteta
- Podsticanje evropskih dimenzija u visokoškolskom obrazovanju
- Prožimanje evropskog visokoškolskog prostora sa evropskim istraživačkim prostorom, posebno uključivanjem doktorskih studija u Bolonjski proces.

Brainstorming

Brainstorming (često nazvan i "moždana oluja") je metoda kreativnosti koja prema DUDEN-u predstavlja „prikupljanje spontanijh ideja kako bi se pronašlo najbolje rešenje za neki problem“. Spontanijm izražavanjem bez ikakvog vrednovanja prikuplja se puno ideja o nekom problemu, nekom pitanju. Učesnici grupe mogu svojim doprinosom da podstaknu jedno drugo u kombinovanju novih ideja.

Deklaratives Wissen (savoir) / Deklarativno znanje

Deklarativno znanje obuhvata opšte *znanje o stvarima i svetu* (npr. mesta, institucije, događaji, postupke u različitim životnim oblastima, znanje o klasama stvari, da li su apstraktne/konkretne, prostorne, vremenske, logičke, analitičke itd.), ali i *socio-kulturno* znanje (kultura zajednice čiji se jezik uči); *interkulturalnu* svest (odnose između sveta zemlje porekla i sveta zajednice čiji je jezik cilj). Više o tome u Profile deutsch, 2.0, str. 103ff.

Deskriptoren / Deskriptori

Instrumenti kojima se u smislu Zajedničkog evropskog referentnog okvira (GER, Evropski savet: 2001.) opisuju nivoi jezičke kompetencije (A1, A2, B1, B2, C1, C2). **Deskriptori** su formulisani pozitivno kao tzv. *mogu-opisi* tj. opisi umenja (Kann-Beschreibungen).

Dialang / Dijalang

Dijalang je prvi sistem testova za strane jezike koji se bazira na „Zajedničkom evropskom referentnom okviru“ („GER“ (Evropski savet: 2001)). Dijalang je razvijen od strane preko 20 vodećih evropskih institucija i podržan od Evropske komisije.

Sistem nudi testove za veštine po delovima čitanje, slušanje i pisanje na 14 evropskih jezika i omogućuje onima koji uče strani jezik da ispitaju svoj jezički nivo.

Didaktik / Didaktika

Didaktika se često ne razlikuje jasno od metodike (videti Metodika), pošto je usko vezana za metodiku. Didaktiku se tiče ČEMU (intencije/ciljevi) i ŠTA (teme/sadržaji), ali ne može biti i jedno i drugo bez da se istovremeno pita KAKO i ČIME treba postići ciljeve, te KAKO i ČIME treba da prenose sadržaji (prema Wolfgang Schulz: Aufgaben der Didaktik. Eine Darstellung aus lehrtheoretischer Sicht, 1969).

Distraktoren / Distraktori

Jedan ajtem multiple-choice- testa sadrži tri do četiri mogućnosti izbora od kojih je jedan tačno rešenje; ostali su *distraktori*, odn. pogrešna rešenja.

Domänen / Domeni

Prema teorijskoj šemi znanje se prvo određuje nejezički prema domenima – to znači konzistentna i koherentna znanja (znanje), prema skriptama (misaone strukture – dakle šeme) i prema konceptima (pojmovi). Domen je otuda podređeni pojam tekstualnih kriterijuma i znači nešto kao oblast (npr. javni, privatni, profesija, obrazovanje).

E-Learning

(engleski: „electronic learning“ – elektronski podržano učenje):

Učenje koje uključuje informacione i komunikacione tehnologije (IKT):

Prednosti (+) i mane (-):

- + Kursevi su suprotno tradicionalnim sredstvima učenja interaktivni.
- + Apstraktni sadržaji mogu da se predstavljaju pomoću simulacija.

- + Tradicionalni linearni koncepti mišljenja i učenja mogu da se prekinu i da se realizuju pomoću fleksibilnih konceptata nalik mreži.

- + Kontrola učenja može biti individualna.
- + Kursevi se mogu prilagoditi određenim potrebama.
- + Učenje može biti nezavisno od vremena i mesta.
- + Materijal za učenje se može upotrebiti više puta.
- + Audio- i videodokumenti se lako povezuju.

- Oni koji uče moraju prvo da nauče kako da koriste različite medije.
- Prezentacija sadržaja za učenje je često određena tehničkim a ne didaktičkim faktorima.
- Socijalne kompetencije studenata se često ne podstiču.

Das Europäische Sprachenportfolio (ESP) / Evropski jezički portfolio

Evropski jezički portfolio (ESP) je proizvod nastao na osnovu Referentnog okvira i pre svega ima funkciju dokumentovanja.

- On dokumentuje sticanje jezičkih kompetencija u toku života.
- Omogućava upoređivanje i transparentiju postignutih jezičkih znanja kroz samoevaluaciju i evaluaciju od strane drugih i doprinosi većoj samoodgovornosti u učenju stranog jezika tokom života.
- Podstiče interkulturalna iskustva i interkulturalno razumevanje.

ESP se sastoji iz tri dela:

- jezičkog pasoša
- biografije učenja jezika
- dosijea.

Evaluieren / Evaluacija

Pod **evaluacijom** se podrazumeva procena i ocenjivanje postignutih rezultata.

Evaluacija znači „procena“, „ocenjivanje“ i obuhvata opis, analizu i procenu procesa i organizacionih jedinica, posebno u oblasti obrazovanja, u oblasti zdravstva i pomoći zemalja u razvoju, upravi ili

ekonomiji. Pod evaluacijom u oblasti obrazovanja podrazumeva se najčešće evaluacija neke obrazovne institucije sa ciljem osiguranja kvaliteta. Razlikuju se **samoevaluacija** i **eksterna evaluacija**. Kod **samoevaluacije** student pokušava da proceni rezultate svog rada sa ciljem da pronade sopstvene greške i da o tome reflektuje kako bi u budućnosti mogao da postigne bolje rezultate. Kod **eksterne evaluacije** radi se prvenstveno o proceni drugih sa sličnim ciljem, međutim, ovde se proces evaluacije shvata objektivno.

Exposé / Ekspoze

Exposé (franc. pregled) je izveštaj, objašnjenje, razrađen plan npr. o nekom literarnom delu, skica radnji za neki film, ali i kratak plan za neki seminarski rad i/ili prvi radni korak pri izradi pismenog domaćeg rada.

Exzerpt / Ekscerpt

Ekcerpiranje dolazi od latinske reči i znači nešto kao „iščupati“. U odnosu na tekst pod tim se podrazumeva „izvlačenje i filtriranje“ najvažnijih iskaza. U jednom ekscerptu se tekst sastavlja po delovima pomoću delova teksta (citata, ključnih reči i odrednica) ili slobodno, znači svojim rečima (parafraziranje).

Kod doslovnog ekscerpta delovi teksta se beleže sa tačnim navodom strane odakle su uzeti. (prema Itta Bauer: Wissenschaftliches Arbeiten: Textarbeit)

Fachkompetenz / Kompetencija struke

Stručna kompetencija znači: posedovati znanje struke, umeti znanje struke primeniti na primeren način u nekoj situaciji, biti spreman za stručno angažovanje.

Stručna kompetencija je potrebna za organizovanje, upravljanje, ispitivanje i osiguranje postupaka, procesa i tokova u preduzećima.

Stručna kompetencija opisuje spremnost i sposobnost da se na osnovu stručnog znanja i umenja zadaci i problemi rešavaju ciljno, stručno, vođeni metodama.

Fallbeispiele / Primeri slučaja

Primeri slučaja pomažu da se ispita praksa iza polja aktivnosti, dakle, da se dakle na primerima predstave situacije i problemi iz preduzeća.

Primer slučaja je, dakle, fiktivni tekst koji prezentuje neko opšte interesantno pitanje i problem, koji su izvedeni iz prakse, u obliku jedne priče.

Fallstudien / Studija slučaja

Reetz podrazumeva pod **slučajem** „predstavljanje realnih događaja ili događaja koji odgovoraju realnosti ..., u kojima dolazi do izražaja posebna veza, činjenično stanje ličnog, socijalnog ili političkog života“.

Studije slučaja treba studente u smislu razmišljanja, koje rešava problem, i rada da dovedu do toga da u nekom kompleksnom slučaju iz životne i profesionalne prakse prepoznaju npr. probleme, da ih primete, reše, rešenje obrazlože i odbrane sa uspehom.

Fertigkeiten (Sprach-Fertigkeiten) / Veštine (jezičke veštine)

Pod **veštinama** se po pravilu podrazumevaju četiri *veštine*: razumevanje na sluh, čitanje, govor i pisanje. Razumevanje na sluh i čitanje se često opisuju kao „receptivne“ veštine, govor i pisanje kao produktivne.

Interaktive Fertigkeiten / Interaktivne veštine

Pod ovim se shvataju one jezičke veštine kod kojih se odvija odnos razmene između govornika/onih koji pišu i adresata izrečenog (interakcija), dakle, jezička veština govora i pisanja. (S. Bolten)

Flussdiagramm / Dijagram toka

Dijagrami toka mogu da predstavljaju postupke, radnje, procese i načine rešavanja u obliku dijagrama sa razgranavanjem. Oni objašnjavaju funkcionalne veze ili vremenski tok.

Frontalunterricht / Frontalna nastava

Frontalna nastava predstavlja jedan od više socijalnih oblika. Kod frontalne nastave nastavnici (predavači, referenti u svakodnevnom poslu) određuju proces učenja / tok sednice. U plenumu dominantnu ulogu imaju oni koji uče / učesnici, na primer kod podnošenja rezultata grupnog rada / nekog upitnika, itd.

Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen (GeR) / Zajednički evropski referentni okvir

On čini osnovu za učenje, poučavanje i procenjivanje jezika i nastao je na inicijativu Evropskog saveta. Principi ovog dokumenta su višejezičnost i kulturna kompetencija kao neizostavne pretpostavke u Evropskoj uniji ujedinjenih Evropljana.

Počeci ove inicijative dosežu u sedamdesete godine. Konačna engleska verzija – rezultat dugogodišnje diskusije između eksperata za strane jezike iz 40 zemalja – pojavila se početkom 2000. godine.

Zajednički evropski referentni okvir gradi pretpostavku za usvajanje jezičkih znanja, poboljšanje kvaliteta komunikacije, za veću mobilnost, za povećane direktne kontakte, što opet dovodi do boljeg razumevanja i bolje saradnje.

Zajednički evropski referentni okvir predstavlja zajedničku osnovu za razvoj nastavnih planova, kurikularnih smernica, ispita, udžbenika itd.

Zajednički evropski referentni okvir stavlja na raspolaganje objektivne kriterijume za opis jezičkih kompetencija, što olakšava priznavanje dokaza o kvalifikaciji, koje su stečene u različitim kontekstima.

Jezička kompetencija se procenjuje na osnovu šestostepenog sistema Zajedničkih referentnih nivoa:

A1, A2 – elementarna jezička upotreba
B1, B2 – samostalna jezička upotreba
C1, C2 – kompetentna jezička upotreba.

Grammatik / Gramatika

Sistematska gramatika

Sistematski prikaz gramatike čini pet glavnih grupa:

- Tekst
- Rečenica
- Sintaksičke celine
- Reči
- Građenje reči.

Funktionalna gramatika

Funktionalni pristup nudi grupisanje gramatičkih fenomena prema:

- intenciji
- relaciji
- posebnostima u dijalogu.

Funktionalno predstavljanje pokazuje koja jezička sredstva stoje na raspolaganju, npr. za jezičku intenciju na određenom jezičkom nivou. Namera se može npr. izraziti na različite načine: modalnim glagolima, futurom I, određenim konektorima ili prepozicijama itd. Ove različite mogućnosti realizacije neke namere objašnjavanju se konkretnim primerima. (prema Glaboniat/Müller/Rusch/Schmitz/Wertenschlag 2002: 42).

Gruppenarbeit / Grupni rad

O **grupnom radu** govori se kada više studenata radi zajedno, to znači zajednički radi na jednoj temi. Predavač ima funkciju pomoćnika i koordinatora različitih zadataka.

Gütekriterien / Kriterijumi klasifikovanja

Sve vrste testova, bez obzira da li se radi o formalnim testovima ili testovima napredovanja, trebale bi da obuhvate postignute rezultate studenata koliko je to moguće tačno (sadržajna validnost), da mere koliko je to moguće pouzdano (relijabilnost) i po mogućnosti da ocene objektivno.

Handlungsfeld / Polje aktivnosti

U **polju aktivnosti** se određeni povodi, kao *Ulazak na nemačko tržište*, povezuju sa relevantnim ciljnim aktivnostima stranog jezika i maternjeg jezika tako da budu u vezi sa praksom i to na funkcionalan način.

Handlungskette / Niz aktivnosti

U **nizovima aktivnosti** ostvaruju se pojedinačni koraci niza aktivnosti, npr. kod teme Sajmovi i izložbe: *Poziv na sajam – Uređenje sajamskog štanda ili aktivnosti pre, za vreme i nakon posete sajmu.*

Prilikom jezičkog uobličavanja dijagrama (chart)/grafikona trebalo bi npr. postupiti na sledeći način:

- **navesti** vrstu dijagrama i **dodati** izvor,
- **opisati** predstavljene vrednosti u okviru teme,
- **uporediti** maksimalne/minimalne vrednosti jedne sa drugima ili sa prosečnom vrednošću,
- **objasniti** povezanost pojedinačnih aspekata i glavnog iskaza,
- **proceniti** iskaze dijagrama u odnosu na adresate, oblik i predstavljanje.

Handout / Hendaut

Kod **handout**-a (hendaut) su na pregledan način predstavljene najvažnije informacije nekog referata. Usmeren je na slušaoce referata i zainteresovana lica koja ne mogu da se pojave kod referisanja. Handout ne bi trebao da bude duži od dve do četiri strane.

Hörstile / Stilovi slušanja

Globalno ili orijentisano slušanje čini prvi kontakt sa tekstom i dozvoljava da se razumeju glavni iskazi teksta.

Selektivno slušanje (takođe: izborno slušanje) služi za traženje pojedinačnih informacija u tekstu.

Kursorno slušanje je kada se slušanjem prelete pojedinačni delovi teksta za slušanje.

Totalno slušanje (takođe: detaljno slušanje) služi da se prime sve informacije i detalji u tekstu za slušanje.

Hörstrategien / Strategije slušanja

Strategije čitanja kao što su koncentracija na imena, brojeve, mesta, internacionalizme itd., mogu se koristiti kod čitanja i **slušanja**, isto tako i vizuelna pomagala kao što su fotografije, ilustracije i dijagrami. Važno kod razumevanja na sluh je takođe da čovek bude svestan situacije u kojoj ljudi komuniciraju jedni sa drugima. Isto tako, od pomoći su objašnjenja zadatka ili sadržaja o kojima bi se moglo raditi u razgovoru. Zbog toga bi trebalo da se u toku nastave postavi najmanje jedan zadatak **pre** slušanja, u kojem bi se student prebacio i saživeo sa situacijom, te mobilizovao svoje predznanje.

Innere Differenzierung / Untrašnja diferencijacija

Unutrašnja diferencijacije je metoda mogućnost, da se različiti aspekti procesa učenja u nekoj grupi realizuju na različite načine: Može se izvršiti diferencijacija prema nivou postignutih rezultata, prema

tematskim oblastima, unutar radnih zadataka itd. Govori se i o **diferencijaciji unutar grupe (Binnendifferenzierung)**.

Interkulturelle Aspekte/ Bewusstsein / Interkulturalni aspekti/ svestnost

Interkulturalno kao slogan pojavio se sredinom sedamdesetih, početkom osamdesetih godina najpre u pedagoškim, a ubrzo zatim u diskusijama o didaktici i metodici stranih jezika, a i u književno-naučnim diskusijama, i podrazumeva učenje jedno od drugih, koje je potrebno u nekom društvu u kome se susreću mnoge (različite) kulture ('mulikulturalno društvo'), koje dovodi do boljeg razumevanja i razumevanja one druge kulture i ljudi, ali i sopstvene kulture i sopstvenog ponašanja. Radi se o tome da se razvija spremnost i sposobost da neko saoseća sa stavovima i načinima ponašanja koji su iz toga rezultirali (empatija), da ih rezume, toleriše i da iz toga uči u cilju sopstvenog ponašanja.

Item / Ajtem

Kao **item** (ajtem) se opisuje svaki pojedinačni zadatak u testu, dok se kao „zadatak“ opisuje celina, dakle, na primer tekst za čitanje sa 5 multiple-choice ajtema.

Ja/Nein-Aufgabe (Richtig/Falsch-Aufgabe, Alternativantwort-Aufgabe) / Da/Ne-zadatak (zadatak tačno/netačno, zadatak sa alternativnim odgovorom)

To je zadatak kod koga se donose odluke prema uzoru Da, tačno / Ne, netačno i mora se označiti krstićima. (Bolten)

Kannbeschreibungen / Opisi umenja, odn. Mogu-opisi

Sistem **mogu-opisa** u „Profile deutsch 2.0“ (Glaboniat/Müller/Rusch/Schmitz/Wertenschlag: 2002. i 2005.) je sastavljen iz dva dela. Nivoi su definisani

- globalnim mogu-opisima i
- detaljnim mogu-opisima, koji su ilustrovani primerima.

Pozitivnim formulacijama u mogu-opisima utvrđeno je *šta* i *kako dobro* mogu oni koji uče da to postignu na određenom nivou.

Kohärenz /Koherencija

Koherencija je centralni pojam tekstualne lingvistike, koji se odnosi na tekstualnu povezanost. Koherencijom, tekstualnom koherencijom, se opisuje povezanost značenja jedinica/rečeničnih delova govornog ili pisanog jezika koja može da se postigne različitim sredstvima.

Postoje, između ostalog, semantičke, sintaksičke ili tematske mogućnosti (povezanost-tema-rema), retorička sredstva, implikacija itd. Važnu ulogu za tekstualnu koherenciju igraju konektori. To su, između

ostalog, lične, demonstrativne, relativne zamenice, prilozi i organizatori teksta (npr. ali, svakako, sigurno itd.).

Organizatorima teksta u nastavi nemačkog jezika kao stranog bi trebalo da bude posvećeno više pažnje, pošto su posebno od pomoći kod produkcije teksta.

Kommunikationsverfahren / Postupci komunikacije

„Komunikacija u nekoj struci odnosi se na određene sadržaje. Ona je određena metodom struke... U naučnom diskursu neke struke reprezentovan je, dakle, određeni broj **postupaka komunikacije**. Tu spadaju u prirodno-naučno-tehničkim disciplinama npr. definisanje, klasifikovanje, opisivanje, referisanje, upoređivanje, davanje preporuka, izvođenje zaključaka, objašnjavanje, argumentovanje, komentarisanje, procenjivanje ... Postupci komunikacije se javljaju različito često, Njihova frekvencija zavisi između ostalog od vrste teksta i stepena specifičnosti teksta. (Buhlmann/Fearns: Handbuch des Fachsprachenunterrichts, S.52)

Kompetenzen / Kompetencije

Kompetencije su zbir (deklarativnog) znanja, veština i kompetencije koje se odnose na ličnost i opšte kognitivne veštine koje dozvoljavaju čoveku da izvodi radnje (GeR, 21).

Opšte kompetencije su one koje nisu jezički određene, već se mogu upotrebiti kod radnji svih vrsta, naravno, i kod jezičkih.

Komunikativne jezičke kompetencije osposobljavaju čoveka za rad pomoću specifičnih jezičkih sredstava.

Kompetencije su stečene veštine koje se moraju stvarati

- dugoročno,
- sistematski i
- u didaktički struktuisanom obliku

kako bi onda, kao višestruko dimezionirane dispozicije čoveka (sa kognitivnim socijalnim, motivacijskim i aspektima koji su upravljani voljom), dozvolile individui (ne samo na osnovu svojih sposobnosti transfera) da savlada konkretne, ali varijabilne i kompleksne, situacije u životnoj praksi (Wolfgang Zydatiss, "Was Sie über „Bildungsstandards“ in Deutschland wissen sollten", BABYLONIA 4/2007).

Kontaktzonen / Kontaktne zone

„Kontaktne zone su oblasti u kojima ciljna grupa dolazi u kontakt sa Nemcima i nemačkim jezikom“, npr. *sajmovi i izložbe u zemljama nemačkog govornog prostora*.

Na osnovu kontaktnih zona izvode se radnje na stranom jeziku u preduzeću i konsekvencije za komunikacijsku klimu, razumevanje uloga i interkulturalni problemi.

(prema Buhlmann/Fearns „Handbuch des Fachsprachenunterrichts, S. 162, narr studienbücher 2000)

Komplexitätsgrad / Stepen kompleksnosti

Stepen kompleksnosti je, kod neke igre po ulogama npr., količina uloga koje se pojavljuju ili količina produktivno savladanih uloga ili kompleksnost jezičkih sredstava za realizaciju akta govora.

Lernertypen / Tipovi učenja

Oni koji uče planiraju svoj proces učenja različito, na različiti način prihvataju gradivo, obrađuju ga i procenjuju. Razlikuju se različiti **tipovi učenja**: analitički, auditivni, vizuelni, haptički itd. orijentisani tip učenja. Važnije od utvrđivanja određenog tipa učenja je da se zna, da oni koji uče, uče na različite načine.

Lernfortschritttests / Testovi napredovanja

Testovi napredovanja (progress test) ispituju da li su postignuti određeni ciljevi u nastavi. Oni se odnose na ograničeni vremenski rok (npr. na jednu ili nekoliko lekcija).

Završni ispit odnosi se na duži vremenski period (na kraju školske godine ili polugodišta).

Lernstrategien / Strategije učenja

Strategija učenja je plan koji neko ima u glavi kako bi postigao cilj – kod učenja stranog jezika je cilj da se jezik savlada što uspešnije. Plan u glavi mora biti svestan ili se mora svesno napraviti da bi se mogla primeniti strategija i time samostalnije organizovati proces učenja (Schwertfeger, FSE 29). Pojam **strategije učenja** shvata se kao nadređeni pojam za **strategije učenja jezika** (težište: aspekt učenja = stvaranje osnove jezičkog znanja onoga koji uči) i **strategije upotrebe jezika** (težište: aspekt upotrebe = primena postojećih jezičkih sredstava onoga koji uči), pri čemu granica između njih nije jasno definisana.

Razlikuju se **kognitivne strategije** (strategije zaključivanja, npr. izvođenje gramatičkog pravila, i strategije pamćenja), **metakognitivne strategije** (planiranje, nadzor, evaluacija sopstvenog učenja i upotrebe jezika), **strategije monitoringa** (kontrola jezičke korektnosti i komunikativne primerenosti iskaza) i **socijalno-afektivne strategije**.

Lerntechniken / Tehnike učenja

Tehnikama učenja opisuju se veštine koje onaj koji uči treba da poseduje da bi nešto naučio, npr. veština da se nešto pogleda u leksikonu ili gramatici (Fernstudieneinheit 23 „Lernerautonomie und Lernstrategien“, 196).

Lesestrategien / Strategije čitanja

Ovde se radi o strategijama zaključivanja značenja na nivou reči, na rečeničnom i na tekstualnom nivou.

- *na nivou reči, npr.*

- Pronalaženje uz pomoć grafikona, ilustracije
- Pronalaženje uz pomoć internacionalizama
- Pronalaženje uz pomoć pravila o građenju reči

- *na rečeničnom nivou, npr.*

- Pronalaženje uz pomoć konteksta, kao što su opis, definicija
- Pronalaženje uz pomoć ključnih reči
- Pronalaženje uz pomoć konektora

- *na tekstualnom nivo, npr.*

- Stvaranje očekivanja kod čitanja
- Pretpostavka o sadržaju teksta na osnovu naslova
- Pretpostavka o sadržaju teksta na osnovu tipografskih i/ili topografskih sredstava

(prema: Buhlmann/Fearns, Handbuch de Fachsprachenunterrichts, Narr 2000, 236)

Tu dolaze **strategije čitanja** koje se upotrebljavaju kod realizacije određenog **stila čitanja**.

Razlikuju se sledeći oblici razumevanja teksta:

- **globalno / orijentaciono** čitanje; to je prvi kontakt sa tekstem pri kome čitalac stvara pregled o sadržaju teksta da bi ustanovio da li tekst sadrži za njega važne informacije;
- **kursorno čitanje**; to je čitanje preletanjem odlomaka da bi se obuhvatilo sadržajno važno, ne obraćajući pažnju na pojedinosti;
- **selektivno čitanje** (takođe nazvano još izborno čitanje, „skeniranje“), pri kome čitalac u tekstu traži važne, pojedinačne informacije;
- **totalno čitanje**, pri kome se sadržaj mora prihvatiti u potpunosti.

(prema: Buhlmann/Fearns, Handbuch de Fachsprachenunterrichts, Narr, 2000, 236)

Neki didaktičari čitanja razlikuju dalje

- čitanje **na osnovu zaključivanja**, pri kome čitalac više mesta u tekstu čita detaljno da bi uspostavio veze i zaključke;
- **kritičko** čitanje pri kome čitalac čita detaljno da bi pročitao „između redova“, da bi otkrio skrivene iskaze u tekstu.

Lesestile / Stilovi čitanja

Videti Strategije čitanja

Mediation / Medijacija

Videti Prevođenje

Mehrsprachigkeit / Višejezičnost

Višejezičnost se razlikuje od „mnogojezičnosti“, dakle, od poznavanja nekog broja jezika ili koegzistencije različitih jezika u određenom društvu. Mnogojezičnost se može postići tako što će se jednostavno ponuda jezika u školi ili obrazovnom sistemu organizovati na višestruki način ili što će se oni koji uče vaspitavati tako da uče više od jednog jezika, ili će se ograničiti dominantana uloga engleskog u međunarodnoj komunikaciji. Višejezičnost pak naglašava činjenicu da se jezičko iskustvo nekog čoveka proširuje u svom kulturnom kontekstu, od jezika u roditeljskom domu preko jezika celog društva do jezika drugih naroda (koje uči ili u školi ili na fakultetu ili stiče direktnim iskustvom). Ovi jezici i kulture se ne memorišu u strogo razdvojenim mentalnim oblastima, već stvaraju zajednički komunikativnu kompetenciju kojoj doprinose sva jezička znanja i iskustva i u kojoj jezici stoje u vezi jedni sa drugima i reaguju jedni na druge. U različitim situacijama ljudi mogu fleksibilno da preuzimaju određene delove te kompetencije da bi dostigli uspešnu komunikaciju sa određenim partnerom u razgovoru (prema Evropskom savetu, 2001:17).

Methode / Metoda

Pojam **metoda** nastao je od grčko-latinske reči "methodos/methodus" i znači odprilike pristup/put, koji dovodi do određenog cilja. (Heuer, 1979, 11)

"Metoda" u širem smislu obuhvata i faktore izbora gradiva, njegovog stepenovanja i njegovu podelu (prema: Mackey,1965).

Methodenkompetenz / Metodske kompetencije

Postoji više opisa metodske kompetencije. Ovde se navode samo dve:

1. Tehnike učenja i rada

Tehnike učenja i rada grade dve strane metodske kompetencije.

Pod tim se podrazumeva sve što oni koji uče primenjuju kako bi svoj rad i učenje planski, ciljno i kontrolisano pripremili, organizovali i sproveli; to se takođe opisuje kao strategije učenja ili radne tehnike, odn. strategije.

Pod radnim tehnikama se podrazumevaju sva sredstva i postupci koje oni koji uče mogu da primene da bi rešili postavljene zadatke i postigli svoje ciljeve učenja. One olakšavaju učenje i čine ga uspešnijim. Međutim, veliki broj onih koji uče su premalo upućeni u to kako se uči, tako da im se tehnike učenja tek moraju preneti.

2. znači: znanje o tome kojim putem krenuti; umeti ići tim putem i biti spreman ići tim putem.

Metodska kompetencija

u smislu medela kompetencije delovanja pokazuje učenja onoga koji uči pojedinačno i njegovu osposobljenost za samostalno i odgovorno ponašanje u privatnim, profesionalnim i društvenim situacijama. Nasuprot tome, pod kvalifikacijom se podrazumeva uspeh učenja u odnosu na upotrebljivost, to znači shvaćeno iz ugla potražnje u privatnim, profesionalnim i društvenim situacijama (Curr. Reisekaufmann, 97). Za učenika neke struke i budućeg radnika to znači da samostalno obrađuje koncepte rešenja, da ume da planira i sprovodi rešenja, da za ista i odgovara i eventualno ih koriguje u drugim tržišnim i socijalnim uslovima.

Methodik / Metodika

Methodika traži sredstva i puteve, da se didaktički osmišljeni ciljevi postignu na efektivan način korišćenjem, između ostalog, pedagoških, psiholoških smernica, psiholoških smernica za učenje i dr. , koje su, međutim, neizostavno izložene (istorijskoj) promeni. Prednost će biti data onom što se pokaže kao najbolji postupak, najbolji put za određenu ciljnu grupu radi postizanja ciljeva učenja u određenom organizacionom okviru. **Methodika** ispituje i opisuje planske postupke u radnoj ili istraživačkoj oblasti. Rezultati su često utvrđeni kao postupci i opisani kao „Methodika ...“. **Methodika nastave stranih jezika** se bavi time KAKO poučavati strane jezike uz upotrebu KOJIH SREDSTAVA i KOJIH POSTUPAKA. Ona daje uputstva za postupke u nastavi (podela nastave, oblici nastave itd.), o organizaciji nastave (stepeni po godinama ili uspehu, nastava po grupama/kursevi, planiranje časova itd.), planiranje i pravljenje nastavnog materijala (udžbenika), radnih listova itd.) i primenu medija (udžbenik, dijapozitivi, video itd.) uzimajući u obzir ulogu onoga koji uči, nastavnika, nastavno gradivo i ciljeve učenja.

„Methodika“ se u užem smislu odnosi na konkretne nastavne procese na nivou stručne nastave. Opisuju se nastavni procesi upravljanja koji obuhvataju i uputstva za planiranje nastave i kreiranje nastavnog materijala (Krumm, 1981, 217; Freudenstein, 1970, 176).

Mindmapping / Metoda “Mape uma”

Mindmapping je metoda, koja

- trenira i desnu i levu polovinu mozga,
- podstiče pamćenje,
- povećava koncentraciju,
- stvara pregled razgranatosti teme,
- izvlači prikrivene ideje,
- razvija rešenja problema,
- čini puteve rešenja razumljivijim.

Mitschrift / Hvatanje beležaka

Hvatanjem beležaka zadržavaju se najvažnije informacije nekog govora, predavanja, diskusije ili sličnih tekstova. *Hvatanje beležaka* nastaje najčešće pod velikim pritiskom vremena, jer se govor ili predavanje za vreme *hvatanja beležaka* ne prekida. Odlučujuće za dobro i sadržajno *hvatanje beležaka* je prepoznavanje i notiranje najvažnijih informacija.

Jezički stil *hvatanja beležaka* je načešće neutralan. (Pd)

Mitteilungsabsichten und Kommunikationsverfahren / Namere saopštenja i komunikativni postupci

U **namere saopštenja** se ubrajaju npr. pitati i odgovoriti, predložiti, izraziti radost / razočarenje.

U **komunikativne postupke** spadaju: definisati, klasifikovati, opisati, objasniti poređenja i dr. videti (prilog 4.6.1)

Sprovođenjem GeR i Pd ove govorne intencije se opisuju kao *jezičke radnje*.

Multiple Choice Items / Ajtemi kod multiple-choice

Multiple-Choice *itemi (ajtemi)* pogodni su za globalno i detaljno razumevanje pisanih i usmenih tekstova. Jedan ajtem kod multiple-choice-a sadrži tri do četiri mogućnosti izbora od kojih je jedan tačno rešenje; ostalo su distraktori, tj. pogrešna rešenja.

Da li će se ponuditi tri ili četiri mogućnosti izbora, zavisi od veštine i nivoa testa. Kod razumevanja na sluh nude se generalno tri mogućnosti izbora, pošto bi ajtemi od četiri člana zahtevali suviše veliku sposobnost pamćenja. Kod razumevanja čitanja često se nude tročlani ajtemi za nivoe A1 i A2 Referentnog okvira i četvoročlani ajtemi za nivo B (S. Bolton).

Objektivität (bei Tests) / Objektivnost (kod testova)

Objektivnost kod formalnih ispita odnosi se na sprovođenje testa, da se svi kandidati ispitaju pod istim, prethodno utvrđenim uslovima. Tačno se mora npr. odrediti koliko vremena stoji na raspolaganju za rešavanje zadataka, koliko bodova se daje za zadatke u testu i da li se mogu koristiti pomoćna sredstva, kao na primer leksikon.

Sa druge strane ovaj kriterijum se odnosi na procenjivanje postignutih rezultata; ovo važi za formalne ispite i testove napredovanja. Zadaci u testu za razumevanje čitanja i na sluh mogu objektivno da se procene tako što će se upotrebiti zatvoreni formati zadataka, kao na primer multiple-choice. Pisanje i govor, nasuprot tome, ne mogu da se ocene objektivno, ali uputstva za procenu mogu znatno da redukuju subjektivnost procene (S. Bolton).

Offene Gestaltung des Unterrichts / Otvoreno organizovanje nastave

Kod **otvorenog planiranja** nastave „nastavni materijal bi trebao da bude otvoren i da oni koji uče raspoložu osnovnim radnim tehnikama“ (Papst).

Praxisbeispiele / Primeri iz prakse

U **primerima iz prakse** izveštava se o događajima iz svakodnevnog života privrede i firme.

Primer iz prakse je dakle kratko predstavljanje realnog događaja koji treba da se razume kao primer za određene fenomene i razvoj. Dijagrami (charts) se vrlo često javljaju u poslovnom jeziku i jeziku struke. U nastavi na nematičnim fakultetima bi trebalo da se trenira njihovo jezičko uobličavanje, odn. opisivanje.

Prozeduales Wissen und Fertigkeiten (savoir faire) / Procedualno znanje i veštine

Procedualno znanje se odnosi na *praktične veštine* (socijalne veštine, konvencije, rutine: ponašanje prema drugama, savladavanje svakodnevnih životnih situacija, ponašanje u slobodnom vremenu i dr., profesionalne veštine). *Interkulturalne veštine* stavljaju sopstvenu i tuđu kulturu u vezu (sposobnost kontakta sa ličnostima drugih kultura, distanca prema sopstvenom ponašanju).

Više o tome u Profile deutsch, 2.0, S.84ff

Prüfen (Testen) / Ispitivanje (testiranje)

Ispitivanje je pokušaj da se preko odgovarajućih pismenih i/ili usmenih zadataka ili pitanja što je objektivnijemoguće utvrdi znanje, veštine i postignuti rezultati osobe ili grupe osoba u određenoj oblasti.

Ispitivanje služi:

- pre školskog ili profesionalnog obrazovanja,
- za dozvolu, prijem ili stepenovanje prema predznanju,
- za vreme obrazovanja (kao međuispit),
- za kontrolu napredovanja, pomoć i/ili diferencijaciju,
- na kraju ili posle obrazovanja (kao završni ispit),
- kao kontrola postignutih rezultata, procena postignutih rezultata i/ili nastavak obrazovanja. (prema S. Bolten, 12/08)

Rahmencurriculum / Okvirni kurikulum

Okvirni kurikulum

- formuliše okvirne uslove nastave i obuhvata principe, ciljeve, sadržaje, metode i procenu; nije propisan nastavni program,
- shvata se kao pomoć i/ili predlog za planiranje nastavnog procesa i procesa učenja,
- respektuje autonomiju univerziteta.

Raster / Raster

Raster je sistem pojmova u koga neko uvrštava ono što vidi, doživi, čuje itd. Kao oblik vežbe često se upotrebljava npr. kod treniranja razumevanja na sluh: U intervjuu se ispituje mnogo osoba, slušaoci upisuju odgovore na pitanja u crticama.

Reliabilität (bei Tests) / Relijabilnost (kod testova)

Relijabilnost (pouzdanost) se odnosi na tačnost merenja zadataka u testu. Test bi trebao po mogućnosti da meri precizno kao metar, koji prilikom višestrukog merenja istog predmeta uvek daje istu meru. U stvarnosti, kod testova, međutim, nije baš tako, pošto kod „merenja“ postignutih rezultata iz jezika, ulogu igraju i drugi faktori osim jezičkih rezultata samih po sebi. Česti izvor grešaka kod „merenja“ je, na primer, u uputstvu za rad kod zadataka u testu. Ako su suviše komplikovani ili nisu formulisani dovoljno precizno, oni koji uče ih rešavaju različito, jer im nije jasno šta treba da rade. Zadaci koji se različito rešavaju, naravno, ne mogu pouzdano da mere. (prema S. Bolton)

S-O-S System / Sistem S-U-S

Učiti gramatiku prema **sistemu S-U-S** znači:

S - Sakupiti: sakupiti nove oblike, podvući in napraviti liste.

U - urediti: napraviti tabelu i uvrstiti oblike.

S - Sistematizovati: uporediti oblike u tabeli i prepoznati pravilo.

Sozialformen / Socijalni oblici

Socijalni oblici su različiti oblici zajedničkog rada: razlikuju se samostalni rad, rad u parovima i grupni rad kao i rad u plenumu ili frontalna nastava (Schwertfeger, FSE 29).

Sozialkompetenz / Socijalne kompetencije

Socijalne kompetencije opisuju kompleks svih onih ličnih sposobnosti i mišljenja koji doprinosi tome da se sopstveno ponašanje sa individualne orijentacije orijentiše prema orijentaciji radnji zajednice. „Socijalno kompetentno“ ponašanje povezuje individualne ciljeve radnje lica sa stavovima i vrednostima neke grupe.

<http://de.wikipedia.org/wiki/Sozialkompetenz>

poslednji pristup: 25.02.2008.

Sprachaktivitäten (Sprachliche Aktivitäten)/ Jezičke aktivnosti

Napredak u učenju jezika može da se konstatuje i prema tome koliko je onaj koji uči sposoban da savlada komunikativne situacije i zadatke. Komunikativne jezičke kompetencije nekoga koji uči se, dakle, aktiviraju „u različitim komunikativnih jezičkim aktivnostima, koje obuhvataju *repciju, produkciju,*

interakciju i prevođenje [...] , pri čemu svaki od ovih tipova aktivnosti može da se javi u usmenom ili pisanom obliku ili u oba oblika“ (GeR 2004, 25).

Niz aktivnosti se pripisuju **jezičkim aktivnostima**, vidi **GeR**, recepcija pismeno i usmeno, produkcija pismeno i usmeno, interakcija pismeno i usmeno, prevođenje.

Aktivnosti	Oblik	Veština
Interakcija	usmeno (više kroz dijalog)	slušati i govoriti
Interakcija	pismeno (više kroz dijalog)	čitati i pisati
Recepcija	usmeno	slušati
Recepcija	pismeno	čitati
Produkcija	usmeno (više kroz monolog)	govoriti
Produkcija	pismeno (više kroz monolog)	pisati

Spracharme Textsorten / Jezički siromašne vrste tekstova

Jezički siromašne vrste tekstova su grafički prikazi, odn. ilustracija brojeva i procesa linijama i krivama. Nazivaju se još i dijagrami (chart).

Sprachhandlungen / Jezičke aktivnosti

Jezičke aktivnosti su jezička sredstva kojima korisnik jezika izvodi usmenu i pismenu komunikaciju, npr. procena, komentar: jezičke aktivnosti za izražavanje procena i stavova, kao što su *izraziti mišljenje, hvaliti, kritikovati, suprotstaviti se*.

Kao **jezičke aktivnosti** se u „Profile deutsch“

(Glaboniat / Müller / Rusch / Schmitz / Wertenschlag: 2002 i 2005) opisuju jezička sredstva kojima korisnik jezika izvodi usmenu i pismenu komunikaciju.

Jezičke aktivnosti svrstavaju se u sedam glavnih grupa:

- **razmena informacija:** jezičke aktivnosti „koje služe za sticanje i razmenu činjenica (npr. identifikovanje, najava, traženje informacije)“;
- **procena, komentar:** jezičke aktivnosti „za izražavanje procene i stavova (npr. izraziti mišljenje, hvaliti, kritikovati, suprotstaviti se)“;
- **izražavanje osećanja:** jezičke aktivnosti „za izražavanje spontanijih osećanja i emocija koje traju (npr. radost, nezadovoljstvo, izraziti simpatiju)“;
- **upravljanje radnjama:** jezičke aktivnosti „za regulisanje radnji u odnosu na ostvarenje sopstvenih, tuđih ili zajedničkih interesa (npr. moliti, dozvoliti, pitati za savet, nuditi pomoć)“;
- **socijalne konvencije:** jezičke aktivnosti „kojima se uvode socijalni kontakti u ispunjavanju društvenih oblika ophođenja (npr. pozdraviti, izviniti se, oprostiti se)“;

- **organizacija govora i osiguravanje razumevanja:** jezičke aktivnosti „koje se odnose na izvođenje ili interpretaciju jezičkih aktivnosti i služe da osiguraju razumevanje (npr. korigovati samog sebe, moliti za ponavljanje, moliti za pomoć kod izraza)“;
- **kulturno-specifični aspekti:** jezičke aktivnosti koje su posebno kulturno okarakterisane i lako mogu da dovedu do nesporazuma, odn. kod kojih korisnik jezika, koji nije mnogo upoznat sa drugom kulturom, može da se nađe u neprilici (prema Glaboniat / Müller / Rusch / Schmitz / Wertenschlag, 2005:74)

Sprachverwendung / Upotreba jezika

Upotreba jezika – a to uključuje i učenje jezika – obuhvata aktivnosti ljudi koji kao individue i kao društveno aktivni razvijaju brojne **kompetencije**, i to **opšte** kompetencije, posebno, međutim, **komunikativne jezičke kompetencije**. Oni se vraćaju ovim kompetencijama u različitim **kontekstima** i pod različitim uslovima i ograničenjima, kada izvode **jezičke aktivnosti** u koje su (opet) uključeni jezički procesi, kako bi proizveli i/ili percipirali **tekstove** o određenim **temama** iz različitih **životnih oblasti** (domena). Pri tome upotrebljavaju **strategije** koje se čine napogonijim za izvođenje ovih **zadataka**. Iskustva koja učesnici dobijaju u takvim komunikativnim aktivnostima mogu da dovedu do pojačavanja ili promene kompetencija. (GeR, 21; Pd, 68)

Standards / Standardi

„**Standard** reprezentuje određeni kvalitet koji se može utvrditi tačno na jednom kontinuumu i može da bude važeći primer, da važi kao obavezujući i transparentan, jer se od toga očekuje pouzdanost neke robe ili postignutih rezultata“

(Ghisla, Gianni: Standards im Fremdsprachenunterricht - Überlegungen zu einem nicht einfachen Begriff, BABYLONIA 4/2008).

„**Standardizacijom** u oblasti obrazovanja treba da bude eksplicitno precizirano i operacionalizovano koje kompetencije oni koji uče (...) treba da su razvili u (jedinstveno) utvrđenim vremenskim periodima svoje biografije učenja u određenim stručnim oblastima (po pravilu). Standardi operacionalizuju ne samo nastavno-praktično u ono čemu se teži u obliku željenih outputa učenja, oni imaju svrhu ujednačavanja **poželjnih outputa učenja**“ (Heid, 2007, BABYLONIA, 4/2008). „**Standardi** orijentišu ka opštim obrazovnim ciljevima (...) kao i prema kompetencijama koje se mogu realizovati u zadacima (aktivnostima) i omogućuju nastavnicima sve metodске slobode organizovanja kako standardi ne bi doveli do takve nastave koja priprema samo za testove (Dubs, 2004, BABYLONIA, 4/2008).

Strukturdiagramm / Strukturni dijagram

Strukturni dijagram je apstrakni prikaz nekog stvarnog stanja. Razgranatom strukturom predstavljaju se važni stručni pojmovi, tako da iz toga proizilazi njihova logika i unutrašnja struktura.

Studienbegleitender Deutschunterricht / Nastava nemačkog jezika na nematičnim fakultetima

Nastava nemačkog jezika na nematičnim fakultetima je nastava nemačkog jezika kao stranog na visokim školama i univerzitetima koja se kao obavezni izborni predmet odvija tokom 2 do 6 semestara paralelno sa visokoškolskim studijama.

Ona nadograđuje po pravilu znanja jezika stečena do mature i sprovode je nastavnici katedri za strane jezike na dotičnim visokim školama i univerzitetima.

Test / Test

Test je niz zadataka koji meri postignute rezultate. Test može da ispituje i sve jezičke aktivnosti (uključujući gramatiku i fond reči) kao i ciljno samo jednu jezičku aktivnost.

Textkriterien: / Kriterijumi teksta:

U *tekstualne kriterijume* se ubrajaju:

- Kanal (usmeno, pismeno)
- Interakcija (vremenski istovremeno, vremenski pomaknuto)
- Medijum (nevezani listovi, televizija, radio, novi medijumi, telefon i dr.)
- Svrha (službena ljubaznost, stručna informacija, nastava, zabava i dr.)
- Oblik predstavljanja (grafikoni, sa muzikom i dr.)
- *Domeni (javni, privatni, profesijaobrazovanje).*

Textmuster/Textbauplan / Primer za tekst/razrada teksta

Različite *vrste tekstova* često su građene prema sličnom obrascu. Za određeni izbor tekstova, koji slede slične ciljeve i svrhu i koji se prenose preko istog medijuma, „Profile deutsch“ (Glaboniat / Müller / Rusch / Schmitz / Wertenschlag: 2002. i 2005.) opisuje takozvane **tekstualne obrasce**. U tekstualnim obrascima opisane su sličnosti ovih tekstova po pitanju strukture, jezika, oblikovanja i sadržaja. Svaki tekstualni obrazac obuhvata:

- kratko karakteristike dotične vrste teksta u kojima su obuhvaćeni sadržaji i ciljevi;
- pregled *kompozicije* i strukture vrste teksta;
- napomene o specifičnostima *jezika* (gramatika, vokabular; kod usmenih vrsta tekstova takođe fonetska sredstva i govor tela);

- upućivanje na *slične* tekstove koji su realizovani prema obrascu koji se može uporediti. U tekstualnom obrascu „Ugovor“ može se npr. naći uputstvo za slične tekstove kao što su „Opšti uslovi poslovanja“, „Garantni uslovi“ i „Zakon“.

U različitim kulturama tekstualni obrasci su se izražavali na različite načine. Razlog tome je takođe i što su za dotične tekstove često vezani kulturno različiti zahtevi, odn. očekivanja. Tekstualni obrasci slede princip kompozicije koji je standardizovan, formalan i utvrđen konvencijom. Ako se zna kako je organizovano poslovno pismo, lako se može shvatiti i sastaviti. Čitalac zna kakva organizacija i koje informacije ga očekuju u takvom tekstu. Znanje o tekstualnim obrascima olakšava, dakle, produkciju i percepciju tekstova. (prema Glaboniat / Müller / Rusch / Schmitz / Wertenschlag, 2005:95)

Textsorten / Vrste tekstova

Razlikuju se **vrste tekstova** koje zahtevaju samo receptivne sposobnosti, takve koje zahtevaju produktivan prilaz i mešoviti oblici kod kojih se očekuje reproduktivni ili produktivni prilaz u zavisnosti od situacije i konteksta. Takođe treba da se razlikuju i vrste tekstova koje su jezički siromašne (dijagrami, grafikoni, skraćenice) i vrste tekstova koje su jezički intenzivne. Sledeća tabela će pokušati da svrsta jedan deo vrsta tekstova koje su adekvane za upotrebu na fakultetima prema sledećim oblastima:

koje se više odnose na posao	koje se više odnose na struku	koje se više odnose na nauku
upit, izveštaj, biografija (izveštaj sa prakse), unutar preduzeća, kao što su podsetnik /beleške, razgovor oko zapošljavanja (konkurs, prijem na radno mesto), molba za konkurs i CV, dijagrami (chart), ček liste, diskusija, upitnik/ anketa, komentari, mali razgovori, novinski članci	tekst uputstva (za montažu, sastavljanje), članak u stručnom časopisu, tekst zadatka, dijagrami (chart), pisma u kontekstu uputstva o rukovanju/upotrebi, trgovačka korespondencija i traženje partnera (za prodaju), posebno strukturni dijagrami i dijagrami toka, diskusija, sastavi na teme iz struke, primeri slučaja i primeri iz prakse, tekst iz udžbenika, članak iz leksikona, monografija, (primer) ugovori, zapisnici, punomoć	usmeno: predavanje, seminar, rad u laboratoriji, referat/predavanje/ekspeze, prezentacija, međusobni intervjui, diskusija i razgovor na ispitu, pismeno: zapisnik, ekscerpt, ekspeze, papir sa tezama, seminarski rad, zaključak, handout, apstrakt

Thesenpapier / Papir sa tezama

Papir sa tezama ima funkciju da pokrene diskusiju i podstakne učesnike diskusije na zauzimanje stava. Sadržajno se *papir sa tezama* koncentriše na temu, odn. neki problem i tačno formuliše sopstveno shvatanje teme na bitne i kontroverzne aspekte. To znači da *papir sa tezama* nije zaokružen već može biti jednostran i tendenciozan.

Übung / Vežba

«**Vežba** je neka radnja onoga koji uči, tokom koje on uči identične ili slične stvari kako bi ih zadržao i imao na raspolaganju za sopstveno produktivno sporazumevanje.» (Schwerdtfeger 1989, 187/188) Vežbe su dakle deko koncepta za učenje koji se orijentiše na prenošenje unapred utvrđenog nastavnog gradiva (umenje/znanje) i pokušava da upravlja ponašanjem u učenju učenika tako da se nastavno gradivo koliko je to moguće prihvati bez greške. Vežbe se odnose zbog toga pretežno na memorisanje nastavnog gradiva u oblasti jezičkih sistema (gramatika/vokabular/izgovor i inotonacija, pravopis). (Aus: Fremdsprache Deutsch 10/1994 S.59)

Validität (inhaltliche) / Validnost (sadržajna)

Validnost znači da neki tekst zaista ispituje ono što bi trebalo da ispituje. Sadržajna validnost se stvara putem brižljivog poređenja ciljeva ispita sa zadacima testa. Ako neki zadatak u testu treba na primer da ispita da li se pisani tekst razume u svojim glavnim iskazima i pojedinostima, tada se moraju testirati zadaci za tekst kako globalnog tako i detaljnog razumevanja. Ako, nasuprot tome, zadatak u testu treba da ispita da li onaj koji uči ume da dobije određene informacije iz nekog teksta, tada zadaci treba da testiraju selektivno razumevanje. Pretpostavka za sadržajno validne zadatke u testu za receptivne veštine je na taj način tačna definicija ciljeva ispitivanja, koja jasno kazuje koje vrste tekstova treba da se razumeju i kako ti tekstovi treba da bude shvaćeni (S. Bolton).

Wissenschaftskommunikation / Naučna komunikacija (videti tekst Curriculum, 2.5.1 – 2.5.3)

Wortschatzspektrum / Spektar fonda reči (vokabular)

Spektar fonda reči obuhvata vokabular kojim se vlada na određenom jezičkom nivou. Studenti bi u okviru *nastave nemačkog jezika na nematičnim fakultetima* trebalo da saznaju koje leksičke elemente (izrazi, termini, odn. stručni izrazi) treba da prepoznaju (spektar fonda reči) i/ili da upotrebljavaju (savladavanje fonda reči), na koje leksičke elemente treba da se pripreme i koji se zahtevi postavljaju u tom pogledu (prema Evropskom savetu, 2001: 113).

Zielaktivitäten / Ciljne aktivnosti

«Uslovi za ispitivanje ***ciljnih aktivnosti*** je određenje ciljne grupe, ispitivanje zona kontakata, odn. oblasti u kojima ciljna grupa dolazi u kontakt sa Nemcima i nemačkim jezikom, te ispitivanje situacija i vrsta tekstova kojima su okarakterisane odgovarajuće zone kontakata. Cilje aktivnosti se tada mogu utvrditi kroz istraživanja u ispitanim zonama kontakata i situacijama putem dodeljivanja vrsta tekstova i veština». (Buhlmann/Fearns „Handbuch des Fachsprachenunterrichts, S.163, narr studienbücher 2000)

Ciljne aktivnosti su dakle npr. sadržajne i jezičke situacije u koje može da dospe strani posetilac sajma u okviru kontakata sa izlagačima.